

Hujus absolutionis mentio fit in *Cap. 9. §. De Except.* Cum enim quidam Canonici Pragenſes vellent apud Sedem Apoſtolicam proſequi ordinationem Eccleſiæ Pragenſis, eiſque objicerentur quædam ſuſpicionis & amotionis à beneficiis ſententiæ; quas; ut ipſi dicebant, poſſent probare per teſtes idoneos & instrumenta: « Neſtamen (ait Pontifex) ordinationem Pragenſis Eccleſiæ, propter quam veneratis, hujusmodi objectionis obſtaculo contingeret retardari, ſententias ipſas relaxamus ad cautelam.

XVII. Hæ absolutiones, ad cautelam uſque ad ſæculum 9. aut 10. quando excommunicationes frequentiores eſſe cœperunt ignotæ fuiſſe videntur; quia olim hoc jure utebantur, inquit Cujacius ad *Cap. 1. §. De Judiciis*, ne quis excommunicatus abſolveretur ante diſcuſſam finitamque excommunicationis cauſam, qui & ibidem notat Raymundum immutaſſe verba Canonis Africani (qui in dicto *Cap. 1.* refertur) ut eum ad ſui temporis diſciplinam inflecteret, addendo hanc clauſulam, *donec ſatiſfactione præmiſſa fuerit abſolutus*, quæ deſumpta eſt ex *Cap. 23. §. De V. S.* in quo reſpondit Innocentius III. quod excommunicatus ob contumaciam abſolvendus ſit ſtatim atque ſatiſfecerit, puta præſtitâ cautione judicio ſtandi, etiamſi criminalis cauſa nondum peracta fuerit. Ut plenius notavi ad *Canonem 87. in Codice Africano.*

Cæterum de hac ſpecie absolutionis videri poteſt Joannes Tournetus in *Tractatu De abſolutione ad Cautelam*, inter Opera Franciſci Florentis.

XVIII. Hactenus dicta circa auctoritatem abſolvendi à cenſuris juxta citatum *Cap. NUPER.* intelligenda ſunt, niſi abſolutio à cenſuris ſpecialiter Papæ aut Epifcopo vel aliis Prælatiſ ſit reſervata: quæ reſervatio poſterioribus ſæculis multum excrevit; ut ex dictis *parte 2. tit. 6. cap. 7.* colligi poteſt, ubi de Caſibus reſervatis, eorumque origine, nec non ſcopo reſervationis pluribus actum eſt.

Notatum autem ibidem fuit, à Caſibus Papæ reſervatis neminem poſſe abſolvere extra neceſſitatem, niſi qui auctoritatem à Papa abſolvendi obtinuit.

XIX. Qui autem habet poteſtatem abſolvendi à peccatis reſervatis in foro Pœnitentiali, etiam poteſt abſolvere à cenſuris reſervatis eo quod omne peccatum reſervatum Papæ habeat annexam cenſuram ſimiliter reſervatam: cum ergo à peccato nemo abſolvi queat, niſi prius abſolvatur à cenſura illi annexa, neceſſe eſt, ut qui poteſtatem concedit abſolvendi à peccato, etiam concedat abſolvendi à cenſura.

XX. Licet autem nonnulli ſint caſus reſervati Epifcopis, qui cenſuram annexam non habent; nihilominus ſi indefinite conceſſa fuerit ab Epifcopo licentia abſolvendi à reſervatis, cenſebitur etiam data pro reſervatis habentibus cenſuram annexam; & conſequenter ad abſolvendum à cenſuris reſervatis, quæ caſibus ſive peccatis illis ſunt annexæ, & à quibus abſolutio dari nequit, niſi prævia abſolutione à cenſuris annexis.

XXI. Quomodo cum moderatione & prudentia hæc facultas concedenda ſit, ne alias reſervatio caſuum & cenſurarum reddatur planè inutilis, ac ſine quem Eccleſia intendit fruſtretur, oſtendi ſupra *cap. 7.*

XXII. Notandum autem, quod facultas dari ſolita Con-

ſellariis ad abſolvendum à caſibus & cenſuris reſervatis concernat duntaxat forum *conſcientiæ & Pœnitentiale*; non autem forum externum.

XXIII. Unde ut habeatur abſolutio à cenſuris aut caſibus Papæ reſervatis pro foro *externo* oportet recurrere ad Papam, præſertim ſi agatur de peccatis *publicis*; ſoletque in Dataria expediri commiſſio ad Ordinarium ejuſve Officialem, ut eum juxta tenorem commiſſionis auctoritate Apoſtolicâ abſolvat: non ſecus atque in aliis diſpenſationibus & abſolutionibus fieri conſuevit.

XXIV. Quoad cenſuras ex delictis *occultis* Papæ reſervatis auctoritatem ſatis amplam dedit Synodus Trid. *Seſſ. 14. Cap. 6. De Reformat.* de cujus intellectu egimus *parte 2. tit. 10. cap. 6. & 7.* Cum autem cenſuræ reſervatæ labentibus ſæculis multum excreviſſent, atque ſæpe difficillis eſſet ad Sedem Apoſtolicam recurſus, Synodus Tridentina *Seſſ. 24. cap. 6. De Reformat.* declaravit, quod « liceat Epifcopis in irregularitatibus omnibus & ſuſpenſionibus, ex delicto occulto provenientibus, exceptâ eâ, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentioſum, diſpenſare: « quid dicatur *occultum* aut *deductum ad forum contentioſum* ad ſenſum hujus Decreti, notavimus *parte 2. tit. 10. cap. 6. & de excepta irregularitate ex homicidio voluntario ibidem cap. 7.*

XXV. Porrò cum auctoritas abſolvendi à cenſuris dependeat ab auctoritate *Clavium*, & poteſtate Eccleſiaſtica, etiam hæc integra Eccleſiæ ejuſque miniſtris relinquenda. Hinc Synodus Tridentina *Seſſ. 25. cap. 3. De Reformat.* declarat; quod « nefas ſit ſæculari; cuilibet Magiſtratu prohibere Eccleſiaſtico Judici, ne quem excommunicet; aut mandare, ut latam excommunicationem revocet, ſub prætextu, quod contenta in præſenti Decreto non ſint obſervata: cum non ad ſæculares, ſed ad Eccleſiaſticos hæc cognitio pertineat.

Dum in Belgio de promulgatione Concilii Tridentini ageretur, ad citatum Decretum notarunt Magiſtratus Regii uti reſert Antonius Anſelmo in *Triboniano Belg. cap. 32. §. 46. « Verificulo, Nefas autem ſit &c.* Magiſtratibus omnibus ſeverè interdicitur, ne excommunicationes Eccleſiaſtica poteſtatis impediunt, aut jam latas revocari mandent. Hic ruruſ plerique obloquuntur, Judices Regios hac auctoritate ab omni memoria in Belgio uſos, ut cenſuras impedire poſſint, vel ad revocandum cogere Eccleſiaſticos remedio immiſſionis, in eorum temporalia, quando exceſſus & abusus id poſtulant. Alioquin tolli è medio remedia caſſationis & aliarum provisionum Regiarum, vel uti quæ dicuntur *Proviſions en cas d'abus, voye de ſoit & autres*, quæ ſuâ conſultatione ajunt Brabanti, præcipua eſſe auxilia tuendæ Regiæ dignitatis, & jurium ſubditorum.

Scio in Belgio aliſque nonnullis Provinciis, Magiſtratus Regios, etiam poſt Synodum Tridentinam, hac auctoritate uſos; ſed illud certum, id fieri nequaquam poſſe, niſi Judices Eccleſiaſtici notoriè ſuâ auctoritate, in oppreſſionem ſubditorum & turbationem Reipublicæ, abutantur; quemadmodum ſupra *tit. 10. cap. 4.* oſtendimus, ubi de Appellationibus tanquam ab abuſu egimus.

TITULUS XII.

De Exemptione à Jurisdictione Ordinariorum.

CAPUT I.

Qualiter Monachi primitus ſubjecti fuerint Epifcopis.

- 1 Monachi primitus fuere mori laici.
- 2 Planè à Clericis diſtincti; nec diſciplinæ Clericali, ſed Laicali ſubjiciebantur.
- 3 Monachus in crimen prolapsus ut Laicus puniebatur.
- 4 Etiam pœnitentiæ publicæ ſubdebatur.
- 5 Cum reliquo populo Eccleſias Parochiales frequentabat.
- 6 Diſtinctio Monachorum & Clericorum probatur teſtimonio S. Hieronymi.
- 7 Primis ſæculis Monachi non magis quàm reliqui Laici Epifcopis ſubjecti fuerunt.
- 8 Sæculo 5. ſpecialiter Epifcopis ſubjici cœperunt.
- 9 Id primus Synodo Calchedonenſi ſuggeſſit Marcianus Imp.
- 10 Suggeſſioni Marciანი aſſenſit Synodus Calchedonenſis, Monachos Epifcopis ſubjiciens.
- 11 Ratio hujus ſubjectionis.
- 12 Diſciplinam à Synodo Calchedonenſi inductam probavit Juſtinianus Imp.

- 13 Hæc Monachorum ſubjectio apud Græcos generaliter probata.
- 14 Placuit & Latinis.
- 15 Decretum Synodi Aurelianenſis I. de hac Monachorum ſubjectione.
- 16 Conforme Decretum Concilii Epaonenſis.
- 17 Item Synodi Aurelianenſis II.
- 18 Quibus conſonat Arelatenſe V.
- 19 Et poſt infiniti alii Canones remiſſivè.
- 20 Conformiter ad hos Canones reſpondit Bonifacius VIII. de jure communi Monasteria ſubjici Ordinariis.
- 21 Hæc reſolutio à Canoniſtis pro regula recepta.

I. EX his, quæ de Monachorum inſtituto vivendique ratione S. Auguſtinus *lib. 1. De Moribus Eccleſiæ Catholice cap. 31.* Caſſianus *collat. 18. cap. 4.* (quorum verba *parte 1. tit. 24. cap. 1.* relata ſunt) aliique Monachorum Patres ſcripſerunt, manifeſtum eſt, Monachos ex ſuo inſtituto de ſorte & genere laicorum eſſe; atque à reliquis fidelibus laicis diſtinctos penes ſolam perfectiorem vitæ rationem, & majorem & arctiorem à mundi tumultibus ac ſæcularium hominum converſatione ſeparationem.

II. Quare & Monachorum inſtitutum, ab inſtituto Clericali omninò ſeparatum & diſtinctum eſſe nemo Veterum dubita-

»dubitavit: ipsosque Monachos non disciplina Clericali, sed laicali subjectos fuisse constat.

III. Si Monachi in crimen incidissent, non pœnam suspensionis aut depositionis, quæ erat pœna propria Clericis; sed pœnam excommunicationis, quæ laicorum erat subibant; uti constat ex *Canone 2. & 8. Calchedonenf, Can. 82. Truliano* aliisque multis.

IV. Patrum disciplina Clericorum in crimen prolapsam à publica pœnitentia eximebat, ne scandalum in populo generaretur, & Clericalis Ordo vilesceret; at Monachus non secus ac quivis de populo eidem subdebatur, uti constat ex S. Leone, qui ad Rusticum Episcopum Narbonensem scribit *c. 12. Propositum Monachi proprio arbitrio aut voluntate susceptum deserere non potest absque peccato. Unde qui relicta singularitatis professione, ad malitiam vel nuptias devolutus est, publica pœnitentiæ satisfactione purgandus est. Plura in hanc rem videri possunt apud Molinum lib. 6. De Administ. Sacram. Pœnit. cap. 13.*

V. Scitur quoque Monachos tanquam laicos cum reliquo populo ad Ecclesias Parochiales primitus convenisse, ut ibidem sacris Mysteriis participarent uti ex S. Athanasio in Apologia pro fuga sua, Paladio in Historia Lausiaca in vita S. Apollo *cap. 52.* aliisque tam clarè eruitur, ut sine ullâ hæsitatione scibat Morinus loco citato *lib. 2. cap. 17. num. 12.* quod Monachi omnes si in urbibus, aut non longè ab iis ipsos versario portebat, ad Ecclesiam unà cū cætera plebe, loco tamen primo ut nobilior Dominici gregis portio fessuri conveniebant.

VI. Denique notum est illud S. Hieronymi apud Gratianum *Caus. 16. q. 1. Can. 6.* «Alia causa est Monachorum, alia Clericorum. Clerici pascunt oves, ego pascor: illi de Altario vivunt, mihi quasi infructuosæ arbori securis ponitur ad radicem, si munus ad altare non defero.

VII. Cum igitur Monachi non de Clericorum, sed laicorum sorte essent, etiam Episcopis non aliter, quàm reliqui laici subdebantur: nec in ipsos majorem, quàm in cæteros laicos auctoritatem primis saltem tribus sæculis Episcopi habuisse videntur: nec Canon aliquis reperitur, qui eos primis illis sæculis speciali ratione Episcopis subjecerit: aut aliquam nominatim in Monachos auctoritatem Episcopis dederit. Quapropter per tria illa sæcula nec quidquam de Monachorum à potestate Episcoporum exemptione aut immunitate legitur; sed Episcopi; quemadmodum totius populi, ita & Monachorum sibi subjectorum Pastorem sollicitudinem, & curam paternam gerebant: ipsique Monachi Episcopos tanquam suos Patres spirituales, & Dispensatores mysteriorum Dei colebant, & reverebantur: cæterum tanquam laici legibus & potestati Principum & Magistratum secularium subiciebantur.

VIII. Verum cum multiplicato Monachorum numero, & per varias regiones exstructis Monasteriis, ipsi Monachi à reliquo populo externo vitæ genere magis continuo distinguuntur, & insuper Ecclesiasticis negotiis, ac Ecclesiæ regimini se immiscere cœperunt, visum fuit, Monachos, tanquam à reliquo populo singulari vivendi ratione sejunctos, & Deo ac religioni specialiter consecratos, Episcopis amplius subicere; ipsique Episcopis in Monachos & Monasteria ampliore auctoritatem attribuere.

IX. Id primum in Synodo Calchedonenf à piissimo imperatore Marciano suggestum fuit. Legitur enim Actioe sextæ ejusdem Synodi, Imperatorem ad Sanctam Synodum dixisse: «Quædam capitula sunt, quæ ad honorem vestræ reverentiæ vobis servavimus, decorum esse judicantes, à vobis hæc regulariter potius formari per Synodum, quàm nostrâ lege sanciri.

Primum inter hæc ab Imperatore suggesta Capitula erat: «Eos qui verè & sincerè solitariam arripiunt vitam debito honore dignos judicamus. Quoniam verò quidam sub prætextu solitariæ vitæ & Ecclesias & communes perturbant causas; placuit nullum quidem ædificare Monasterium præter voluntatem Episcopi civitatis, neque in possessione præter domini possessionis. Eos verò Monachos, qui per singulas civitates sunt atque provincias, subicere Episcopo, & quietem amplecti, & intendere solum jejunio & orationi, & neque Ecclesiasticis, neque publicis importunos rebus existere; nisi sorte jubeatur eis propter necessariam causam ab Episcopo civitatis. Sed neque potestatem habere Monachos suscipiendi in Monasteriis suis servos aut inscriptios præter voluntatem dominorum.

X. Huic Capitulo à Marciano suggesto respondit *Can. 4.* ejusdem Concilii, qui his verbis expressus legitur ex versione Gentiani Herveti: «Qui verè & sincerè Monasticam vitam aggrediuntur, digni convenienti honore habeantur. Quoniam autem nonnulli Monachico prætextu utentes, & Ecclesias, & negotia civilia perturbant, & temerè, circa ullam discriminis rationem, in urbibus circumcurantes, quin etiam Monasteria sibi constituere studentes, visum est, nullam usquam ædificare nec constituere posse Monasterium, vel oratoriam domum præter sententiam ipsius civitatis

»Episcopi: Monachos autem, qui sunt in unaquaque Regione & civitate, Episcopo subjectos esse, & quietem amplecti, & solum jejunio & orationi vacare, in quibus ordinati sunt locis fortiter perseverantes, nec Ecclesiasticis, nec secularibus negotiis se ingerere, vel communicare propria relinquentes Monasteria, nisi quandoque à civitatis Episcopo eis permisum fuerit: nullum autem in Monasteriis servum recipi, ad hoc ut sit Monachus, præter voluntatem sui domini. Eum autem qui hanc nostram definitionem transgreditur, definimus esse excommunicatum, ne nomen Dei blasphemetur: civitatis autem Episcopum oportet eam quam par est Monasteriorum curam gerere.

XI. Si articulus à Marciano Imp. Synodo suggestum, & Canon Synodi illi respondens expendatur, manifestum apparebit, specialiter Monachos, licet non in sortem Clericorum allectos, Episcopis subjectos voluisse Marcianum, & huic consentientes Synodi Chalchedonenf Partes idque hæc præcipuè ratione, ne per Monachos Ecclesiæ perturbarentur, ipsique Monachi curâ & sollicitudine speciali Episcoporum quietè in suis Monasteriis jejunio & orationi juxta vocationem suam vacarent.

XII. Disciplinam hoc Canone ad suggestionem Marciani expressam, tam Imperatores suis Legibus, quàm Ecclesia à suis Canonibus firmarunt, & frequentissime renovarunt.

Et quidem Justinianus Imperator non tantum sancivit *Novella 67.* nullum Monasterium ædificari, antequam civitatis Episcopus orationem in eo faciat, & crucem figat; sed insuper *Novella 123. cap. 21.* statuit: «Si quibus contra Clericum aut Monachum, aut Diaconissam, aut Monastriam aut Ascetiam habeat aliquam actionem, adeat prius sanctissimum Episcopum; cui (ait) horum unusquisque subiaceat.

XIII. Licet hic Monachus à Clerico distinguatur, nihilominus utrumque Episcopo eatenus subicere videmus, ut utriusque iudex Episcopus constituatur: unde & generaliter ex Nomo-Canone Græcorum dicitur in *L. 40. Cod. De Episcopis & Clericis*: «Monasteria degunt seu censentur sub Episcopis territoriorum suorum, & Abbatum quidem curam gerunt Episcopi. Monachorum verò Abbates.

XIV. Similiter per occidentem hæc Episcoporum in Monachos & Monasteria auctoritas, horumque obediendi necessitas admodum placuit & generaliter recepta ac probata fuit.

XV. Paucis à celebrata Synodo Calchedonenf habita Synodus Aurelianenfis I. statuit *Can. 7.* «De Abbatibus, & in Religionis professione viventibus, ne sine discussione, & commendatitiis Episcopi ad Dominos sive Reges accedere præsumant. Deinde *Can. 21.* ut Abbates pro humilitate Religionis in Episcoporum potestate consistant, & si quid extra Regulam fecerint, ab Episcopis corrigantur, qui semel in anno, in loco ubi Episcopus elegerit, acceptâ vocatione conveniant: Monachi autem Abbatibus omni se obedientiæ devotione subiciant. Apud Gratianum *Caus. 18. q. 2. Can. 16.*

XVI. Concilii Epaonenf anno 517. *Can. 8.* Abbates prohibentur res Monasteriorum sine consensu Episcopi vendere. Et *Can. 19.* dicitur: «Abbas si in culpa reperiatur, & innocentem se asserens, ab Episcopo suo noluerit accipere successorem, ad Metropolitanum iudicium deducatur. Quid evidentiùs Episcoporum in Abbates & Monachos auctoritatem probare possit?

XVII. In Synodo Aurelianenfis II. anno 533. *Can. 21.* statuitur: «Abbates qui Episcoporum præcepta despiciunt, ad communionem nec penitus admittantur, nisi contumaciam susceptâ humilitate deponant. Hæc subjectionis notâ major nulla dari posse videtur.

XVIII. Et Arelatenf Concilium V. *Can. 2.* generaliter definit, ut «Monasteria vel Monachorum disciplina ad eum pertineant Episcopum, in cujus sunt territorio constituta.

XIX. Infiniti penè sunt Canones etiam sæculo 9. & sequentibus editi, quibus unò consensu declararunt Concilia. Monachos obedire debere Episcopis secundum *Canonicam auctoritatem*: quâ clausulâ indubiè antiquos Canones, ac præsertim Calchedonenf indicatos & renovatos voluere. Concilia hæc citata habentur ordine temporis servato in Repagulo meo *Canonico parte 2. cap. 1. Regula 1.*

XX. Secundum hanc Canonum uniformem definitionem respondit Bonifacius VIII. in *Cap. 7. De Privilegiis in 6.* Ordinarium super sua jurisdictione in personas Regulares suæ Diocesis de jure communi habere fundatam intentionem; atque, quod si qui se exemptum prætendant, privilegium per se sufficiens, quando solo privilegio se defendunt, vel saltem tale, quod præscriptioni Canonice causam præstet, cum præscriptionem allegant, non exhibuerint, Ordinarii suâ jurisdictione uti possint in eosdem liberè, donec de præscriptione Canonica fecerint plenam fidem.

Rationem suæ resolutionis addit Pontifex I. *Cum de jure communi: Ordinariorum intentio sit fundata.*

XXI. Quam

XXII. Quam regulam probant ac tuerentur uno consensu Canonistæ; eamque post Glossographum fundant in *Can. 10. caus. 16. q. 7.* ubi ex Concilio Aurelianensi *Can. 19.* dicitur: "Omnes Basilicæ, quæ per diversa loca constructæ sunt, vel quotidie construuntur, placuit secundum priorum Canonum regulam, ut in ejus Episcopi potestate consistant, in cujus territorio positæ sunt." Hinc & illud Glossæ communiter à Canonistis probatur: "Ad Episcopum pertinet omnis cura suæ Diocesis, tam in Monasteriis, quam aliis Ecclesiis," scilicet de jure communi.

CAPUT II.

Sæculo sexto & sequentibus varia privilegia sive immunitates Monachis concessa fuere, sed salvâ Canonicâ & Spirituali in Monachos auctoritate.

- 1 Sæculo sexto & sequentibus ceperunt privilegia & immunitates impetrari, ut quieti Monachorum & rerum temporalium conservationi consulere.
- 2 Variis pretextibus & titulis temporalia Monachorum diruebantur, & eorum solitudo turbabatur.
- 3 Episcopi certam portionem ex oblationibus, quæ Monasteriis fiebant, prætendebant.
- 4 Idque non obstante Canone Ilerdensi.
- 5 Jura quædam in ordinatione Monachorum exigebant.
- 6 Similiter pro receptione sacri Chrismatis & Olei.
- 7 Item in benedictionibus & installationibus Abbatum.
- 8 Hujusmodi etiam jura prætendebantur in dedicatione & consecratione Ecclesiarum & Altarium.
- 9 In visitatione Monasteria magnis sumptibus gravabantur.
- 10 Exigebantur insuper Jura Synodica & Cathedralica.
- 11 Episcopi sibi attribuebant jus constituendi Abbates,
- 12 Nec non peragendi Officia publica cum concursu populi in Ecclesiis Monachorum.
- 13 Privilegia & immunitates sæculo sexto & sequentibus hæc jura duntaxat respiciebant.
- 14 Probat ex responso S. Gregorii ad querelas Monachorum Castellenses.
- 15 Item ex litteris ejusdem Pontificis ad Vigilium Episcopum Arelatensem.
- 16 Idem expressit S. Gregorius in Epistola ad Fortunatum Episcopum Neapolitanum,
- 17 Et fusius in litteris ad Abbatissam Massiliensem.
- 18 Apud Gratianum proferuntur Canones pro immunitate Monasteriorum constati partim ex Epistolis S. Gregorii, partim ex fide Concilio Romano.
- 19 Quis genuinus horum Canonum sensus, & unde desumendus.
- 20 Sanctus Gregorius providit quieti Monachorum, non detrahendo auctoritati spirituali Episcoporum.
- 21 Eundem fuisse scopum privilegiorum, quæ circa ea tempora indulta sunt, probat formula privilegii à Marculfo Monacho exarata.
- 22 Præfatio Episcopi elargientis privilegium in hac formula expressa.
- 23 Episcopus dicit omnia exprimentia, quæ ab Episcopo & Monachis mutuo respectu sunt observanda.
- 24 Primus articulus hujus formulæ spectat immunitatem à juribus in Ordinatione exigi tunc solis.
- 25 Secundus immunitatem à juribus in consecratione Altaris.
- 26 Tertius indulget Monachis liberam Abbatis electionem.
- 27 Quartus præservat omnia Monasteriis oblata ipsorum Monachorum usibus & dispensationi.
- 28 Quintus articulus concernit Officia publica seu Missarum solemnitas ab Episcopis in Monachorum Ecclesiis non peragenda sine eorum consensu.
- 29 Sextus vetat Monasteria sumptibus gravari ab Episcopis, dum Officia divina in Monasteriis peregerunt.
- 30 Clausula hisce articulis subjecta Canonicam Episcoporum in Monachos auctoritatem conservans.
- 31 Formulario Marculfi consonat privilegium, quod datum dicitur sæculo septimo Monasterio S. Dionysii.
- 32 Et plura alia privilegia Monasteriis Gallicanis concessa.
- 33 Privilegia eligendi Abbatem præcipue petebantur ad excludendos Abbates commendatarios & seculares.
- 34 Privilegia ad conservationem temporalium & juris eligendi pertinuisse, probatur ex privilegio dato Capitulo Harlebecano.
- 35 Item ex privilegio concessa Abbatia Grimbergensi.
- 36 Simile est privilegium datum Abbatia Tongerloensi.
- 37 Privilegia hæc auctoritati spirituali Episcoporum non offerebant.
- 38 Id ex allegatis privilegiis sufficienter liquet quædam esse supposititia.
- 39 Apud Græcos non permittitur in fundatione Monasteriorum detrabi auctoritati spirituali Episcoporum.

Van Espen Jur. Eccles. P. III.

I. Circa sæculum sextum & sequentia passim Fundatores privilegia & immunitates Monasteriis à se fundandis aut fundatis postulare & impetrare ceperunt: non quidem ut Canonicam Episcoporum in Monachos aut Monasteria auctoritatem excluderent, aut violarent, sed ut quieti Monachorum, ac conservationi disciplinæ Regularis, nec non rerum temporalium, quas in Monachorum & pauperum necessitates obtulerant, consulerent.

II. Notum quippe est, circa hæc tempora non tantum Potestates seculares, sed & nonnullos Episcopos, variis pretextibus & speciosis in speciem titulis, Monachorum quietem, ac disciplinam Regularem cepisse turbare: & temporalia Monasteriorum in suos usus vindicare; uti sæculo septimo deplorat Concilium Toletanum IV. *Can. 51.* dicens: "Nuntiatum est præsentis Concilio, quod Monachi Episcopali imperio servili operi mancipentur & jura Monasteriorum contra Statuta Canonum illicitâ præsumptione usurpentur; ita ut penè ex Cœnobio possessio fiat, atque illustis portio Christi ad ignominiam servitutemque perveniat. Quapropter monemus eos qui Ecclesiis præsunt, ut ultra talia non præsumant: sed hoc tantum sibi in Monasteriis vindicent Sacerdotes, quod præcipiant Canones: vid est, Monachos ad conservationem sanctam præmonere, Abbates aliaque Officia instituere, atque extra Regulam facta corrigere. Quod si aliquid in Monachis Canonibus interdictum præsumperint, aut usurpare quidpiam de Monasterii rebus tentaverint, non deerit illis sententia excommunicationis, qui se deinceps nequaquam sustulerint ab illicitis.

Et rursus sæculo octavo conqueritur Concilium Toletanum IX. *Can. 2.* quorundam Episcoporum aviditate & incuria in horrendam incidisse ruinam; ideoque necesse fuisse, eorum instaurandorum curam Fundatoribus & Patronis committi. Vide *Canonem 32. caus. 16. q. 7.* qui ex citato Canone Toletano desumptus, & cujus verus sensus ex integro illo Canone hauriendus est.

III. Varii autem pretextus & tituli fuerunt, quibus Episcopi & temporalia in usus suos derivarent & disciplinam per regulas Monachorum institutam turbarent.

Imprimis, cum Episcopi certam portionem secundum famolam proventuum Ecclesiasticorum divisionem (de qua actum est *parte 2. tit. 32. cap. 6.*) ex rebus Ecclesiæ haberent; eandem quoque ex oblationibus, quæ Monasteriis sibi subjectis fiebant, prætendebant.

IV. Decretum quidem legitur sub initium sæculi sexti *Canon. 3.* Synodi Ilerdensis apud Gratianum *caus. 19. q. 1. Can. 34.* ut "ea quæ in jure Monasterii de facultatibus offeruntur; sed præterquam, quod nesciatur, an hic Canon executionem plenam obtinuerit, illud certum est, hoc Synodi Ilerdensis Decretum extra Provinciam Tarraconensem, in qua Synodus habita fuit, non obligasse aut receptum fuisse: præsertim, quia in ipso Canone satis innotuit, singulari jure id esse statutum.

V. Præterea cum sæculo septimo & sequentibus à Monachis plures ad sacros Ordines præsentari inciperent, Episcopi eos ad oblationes aliquas faciendas constringebant easque tanquam quædam jura sibi debita allerebant, prætextentes exemplo Orientalium, de quibus scribit Balsamon quod dicerent, non esse mercedem Ordinationis, quod alimentorum gratiâ Pontifici datur. Quamvis hæc exactiones, ut & eas quas Archidiaconi aut Canonici ab instituendis, aut recipiendis ad possessionem tanquam quædam jura exigere consueverunt, Ecclesia nunquam non fuerit detestata (uti supra *parte 2. tit. 26. cap. 2. & tit. 30. cap. 1.* ostensum est) eliminare tamen non potuit, quemadmodum ex iteratis sæpius adversus eas Decretis patet.

VI. In sacri Chrismatis aut Olei receptione à Monachis jura quædam exigebantur ab Episcopis eorumve ministris; & quamvis hujusmodi exactiones tanquam de Simonia & turpi quæstu ut minimùm suspectas, iteratis Conciliorum Decretis essent proscriptæ, nihilominus quia tanquam quædam jura inoleverant, usus earum eradicari non potuit; sed speciali privilegio adversus hæc aliaque similia tueri se Monasteria debuerunt; ipsique Fundatores in ipsa fundatione impetrarunt.

VII. In Abbatum benedictionibus aut installationibus jura quædam vulgò *Embronica*, Episcopi, & Archidiaconi eorumve ministri prætendebant: eaque tanquam jura quædam sibi longo usu & consuetudine debita & probata allerebant & rigorosè exigebant. Hæc exactiones sæpius similiter per Synodorum atque Pontificum Decreta reprobata scio; sed tamen ut ab his penitus abstinere, Episcopis Archidiaconis aliisque Ecclesiæ Ministris periuaderi non potuit, sed ea inter sua jura numerare & tanquam talia expetere perrexerunt.

VIII. Non minus frequentes, nec minus inolite erant exactiones, quas & nomine *jurium* palliarunt, in consecratione Altarium, & Ecclesiarum dedicatione (ut ex frequentibus earum reprobatione constat) quibus & Monasteriorum facultates sibi Episcopi eorumque Officiales attrahebant.

Q

IX. Justum

IX. Juſtum eſſe, ut Epifcopi viſitandi victualia dentur ſupra *parte 1. tit. 7. cap. 2.* diximus: ſed notum eſt, quam gravia ſæpe onera, prætextu horum victualium ſubditis ſuis, & Eccleſiis Epifcopi aliique Eccleſiarum Prælati impoſuerint. Cumque Epifcopi ex Auctoritate per Canones ſibi data, Monafteria, non ſecus atque alias Eccleſias, viſitare poſſent, dici vix poſſet quàm graves & exceſſivos frequenter ſumptus hinc Monafteria ferre deberent.

X. Nectantum viſitationis jura; ſed inſuper *Synodica*, id eſt, quæ à Presbyteris ad Synodum accedentibus exigebantur; item *Carbedrativa*, in honorem ſive recognitionem Cathedralæ ſeu ſuperioritatis & eminentiæ ſolvebantur aliæque ſimilia de quibus in *Cap. 16. De Officio Ordinarii*, à Monafteriis exigebantur.

XI. Juxta regulas Monaftericas, ac ſignanter S. Benedicti Abbas Monachorum à Monachis eligendus eſt, uti ſupra *parte 1. tit. 31. cap. 8.* notavimus: at ſucceſſu temporis, Epifcopi ex auctoritate ſibi in Monafteria competente, Abbatum electionem & ordinationem Monachis ademant, & ſibi attribuerant: & quidem ut vel facilius res monafteriorum in ſuum uſum converterent, aut pro arbitrio diſponerent, nonnulli propinquos luos & conſanguineos Monafteriis Abbates præficiant, uti teſtatur Concilium Toletanum *X. Can. 3.* quo ejuſmodi Abbatum inſtitutio irrita declaratur, & Epifcopus ob id annuæ ſeu annali excommunicationi ſubjicitur. Ut ergo electio Abbatis Monachis ad præſcriptam regulæ libera relinqueretur, Fundatores quali per privilegium impetrabant.

XII. Ulterius credebant Epifcopi vi ſuæ in Monafteria auctoritatis, ſibi liberum eſſe quoties vellent ad Eccleſias ſeu Oratoria Monachorum accedere, ibique publica Officia Divina cum magno populi concuſſu peragere. Cum autem hujusmodi populi concuſſus, Monachorum ſolitudinem, nec non diſciplinam Monaftericam turbarent, ſolliciti fuere Monachi & eorum Fundatores, ne per ſimiles publica Officia in eorum Eccleſiis fierent; ſed ipſorum Eccleſiæ ſeu oratoria ſolis Monachis deſervirent.

XIII. Si quis expendat privilegia ſeu immunitates quæ à ſæculo ſexto uſque ad ſæculum undecimum aut duodecimum Monafteriis indulta leguntur, vix aliud in iis reperiet conceſſum, quàm immunitatem à præſentis juribus ſupra recensitis, liberam Abbatis electionem, & quæ ad conſervandam Monachis quietem & ſolitudinem nec non Monaftericam diſciplinam conducere videbantur: ſalva interim Epifcoporum ſpirituale jurisdictione in Monachos & Abbates.

XIV. Conqueſti fuerant apud S. Gregorium Monachi Caſtellienses, quod Epifcopus Scyllitanus (in cujus civitate hoc Monafterium erat exſtructum) quædam in tuo Monafterio vellet inducere, contra ea quæ à prædeceſſoribus ſuis promiſſa & longâ conſuetudine ſervata erant. Præterea queſti fuerant Monachi, Epifcopum quædam de Monafterio ſub Xenii quaſi ſpecie abſtulſſe. Ad has Monachorum querelas ſcribit ad Epifcopum S. Gregorius *lib. 7. epiſt. 33. indict. 1.* imprimis, ut ſi quid indecenter recolat accepſſe, ſine dilatione reſtituat; ne (ait) avaritiæ te graviter culpa redarguat, quem largum erga Monafteria magis debuerat Sacerdotalis munificentia demonſtrare.

Deinde concludit: « Servatis itaque omnibus, quæ à tuis, ſicut diximus, prædeceſſoribus promiſſa ſunt ac ſervata curæ tuæ ſit circa actus ac vitam conſiſtentiū illic Monachorum te vigilantem inſiſtere: & ſi quempiam illic præve converſari, aut in aliquam immunditiæ, quod abſit, culpam inveneris incidiſſe, diſtricta ac regulari emendatione corrigere. Nam ſicut ab iis quæ incongruè uſurpantur, fraternitatem veſtram volumus abſtinere, ita in his quæ ad diſciplinæ rectitudinem vel animarum cuſtodiam pertinent, eſſe ſolicitam modis omnibus admonemus.

Sic itaque voluit Monachorum vexationi occurrens, eorum jura illibata ſervari, ut tamen Canonica etiam Epifcopi auctoritas integra ſervaretur.

XV. Scribit quoque idem Sanctus Pontifex Vigilio Epifcopo Arelatenſi *lib. 7. epiſt. 116.* quod Childebertus Francorum Rex intra muros Arelatenſis civitatis Monafterium virorum conſtituens, quædam ibidem pro habitantium ſuſtentatione conceſſit. Cujus (ait) ne voluntas unquam induceretur in irritum, & ea quæ pro quiete Monachorum diſpoſita fuerant turbarentur, quæque contulit in jure ejuſdem Monafterii, epiſtoliſ ſuis Apoſtolicâ petiit auctoritate firmari: hoc quoque ſuæ petitioni ſubjungens, ut eidem Monafterio tam in diſpoſitione rerum, quam in ordinatione Abbatis quædam pariter privilegia largirentur.

Poſt hæc ſignificat, hæc Regis poſtulata tanquam æquitati conſona à ſuo Prædeceſſore fuiſſe probata, concludens hæc ad Epifcopum exhortatione: « Fraternitas ergo veſtra ſita ſe in cuſtodendis eis exhibeat: quatenus & omnem occaſionem inquietudinis excludat, & aliis hæc operari ſuadeat, dum ſe in cuſtodienda deſuncti piſſima voluntate, ſolicitam, ut decet, exhibuerit & devotam.

XVI. Hic ruruſus manifeſtum eſt, privilegia à Fundatoribus poſtulata unice ad conſervationem rerum temporalium & quietis Monachorum collimaffe: quod & ſignificat *lib. 7. ep. 15. indict. 2.* ſcribens Fortunato Epifcopo Neapolitano, eundem exhortans, quatenus ad Monafterium ibidem conſtructum, « cum Abbas poſtulaverit, ingravanter accedat, venerandæ ſolemnia dedicationis impendens. Et quoties necelle fuerit, à Presbyteris Eccleſiæ tuæ in loco ſancto deſervientibus, celebrentur ſacrificia veneranda Miſſarum; ſita ut in eodem Monafterio nec fraternitas tua nec Presbyteri, præter diſciplinam, aliquid moleſtiarum inferant, aut ſi quid illic pro diverſorum devotione commoditatis acceſſerit, ſibi exiſtiment vendicari, cum Monachis in eodem loco deſervientibus debeat proficere quidquid à fidelibus offerri contigerit.

Vultergo S. Gregorius, ut nihil moleſtiarum Monachis ab Epifcopo ejuſve Presbyteris inferatur, nihilque de rebus temporalibus vindicetur, ſalva tamen diſciplinâ, quam debet Epifcopus circa Monachos adhibere. Fragmentum epiſtolæ jam relatæ extat in *Cap. 1. De Statu Monachorum.*

XVII. Ex his intelligi poteſt, quò privilegia Monafteriis indulta tenderent, quidque comprehenderent, quod tamen luculentiùs expreſſit in *epiſt. 12. lib. 6.* quæ inſcribitur *Reſpectæ Abbatiffæ de Gallis Miſſaliæ*, ubi ſcribit ſed ad poſtulationem Fundatorum Monafterio, cui hæc Reſpectæ præerat, privilegia quædam indulſiſſe.

Privilegia autem ſunt. Primum, quod « obeunte hujus monafterii Abbatiffæ, non extranea, ſed quam Congregatio de ſuis elegerit, ordinetur, quam tamen, ſi digna hoc miniſterio judicata fuerit, ejuſdem loci Epifcopus ordinet.

Secundum privilegium erat: « In rebus autem vel in diſpoſitione Monafterii ejuſdem nec Epifcopum, neque Eccleſiaſticorum quemquam aliquam habere decernimus poteſtatem; ſed hæc ad ſollicitudinis tuæ, vel quæ poſt te in eodem loco fuerit Abbatiffa, curam ſtatuiſſe per omnia pertinere.

Tertium exprimitur his verbis: « Die ſiquidem natalis vel dedicationis ſupradiſti Monafterii, Epifcopo illic Miſſarum ſacra conveniat ſolemnia celebrare, à quo tamen ita eſt hoc officium exſolvendum, ut cathedra ejuſ niſi prædictis diebus dum illic Miſſarum ſolemnia celebrat, non ponatur. Quo diſcedente, ſimiliter etiam cathedra illius de eodem oratorio auferatur. Cæteris vero diebus, per Presbyterum qui ab eodem Epifcopo fuerit deputatus, Miſſarum officia peragantur.

Quid his privilegiis continetur, niſi libera Abbatiffæ electione, rerum temporalium Abbatiffæ concedita diſpenſatio, & officiorum publicorum per Epifcopum ibidem celebrandorum ad certos dies facta reſtrictio.

Et ne prætextu horum privilegiorum Epifcopi auctoritas in corrigendis Abbatiffæ aut Monachorum exceſſibus videretur violata, ſubjungit Gregorius: « Præterea erga vitam actusque ancillarum Dei ſive Abbatiffæ, quæ in ſupra ſcripto fuerit Monafterio conſtituta, Epifcopo ſecundum Dei timorem, ſollicitudinem ſtatuiſſe adhibere; ut ſi aliquam de illic habitantibus exigerent culpa oportuerit ultioni ſubmitti, ipſe juxta Sacrorum Canonum vigorem modis omnibus debeat vindicare.

XVIII. Profert Gratianus ſub nomine S. Gregorii *Cauſ. 18. q. 2. Can. 5. & 6.* quædam privilegia Monachis indulta qui Canones, ac ſignanter Canon. 5. conſtati ſunt partim ex epiſtoliſ S. Gregorii, partim ex quodam Concilio quod à S. Gregorio habitum fuiſſe fertur. Verùm Concilium illud eſſe ſuppoſitum & commentum otioſi cujuſdam Monachi, qui ex variis epiſtoliſ Gregorii I. maxime vero ex *epiſt. 18. lib. 7.* ſcripta ad Marianum Ravennatenſem Epifcopum, « notavit vir eruditus Franciſcus Florens in Commentario ad *cauſ. 16. & ſequentes de Statu Monachorum.* cui & paſſim eruditi conſentiunt, & recenter obſervavit Auctor Notarum in dictam epiſtolam 18. S. Gregorii, & fuſius Johannes Launonius in Aſſertione inquisitionis in privilegium S. Medardi *parte 2. cap. 10. art. 3.*

XIX. Itaque quod genuinum ex S. Gregorio in citatis textibus Gratiani reperitur, deſumptum eſt ex epiſtoliſ S. Gregorii, nimirum citata *epiſt. 18. & epiſt. 41. & 23. lib. 4.* & quibus & verus Canonum ſenſus hauriendus eſt; quod & Correctores advertiſſe videntur, ad epiſtolas has pro intellectu, Canonum remittendo.

Epiſtolæ autem ſi expendantur, apparebit, nihil de Canonica Epifcoporum auctoritate ſubſtractum; ſed tantum rebus temporalibus, & quieti Monachorum conſultum Unde in *epiſt. 15.* permittitur, « ut viſitandi exhortandique gratiâ ad Monafterium quoties placuerit, ab ejuſdem civitatis Antifite accedatur: ſed ſic charitatis officium illic Epifcopus impleat, ut gravamen aliquod Monafterium non incurrat.

XX. Itaque S. Gregorius privilegia & immunitates Monafteriis dedit, non quibus à correctione Epifcoporum ſubtrahe-

subtraherentur; sed quibus quieti Monachorum consuleretur, & Monasteria a variis gravaminibus liberarentur.

XXI. Eandem fuisse formam privilegiorum, quæ seculo sexto & aliquot sequentibus Monasteriis Gallicanis indulta leguntur, vel sola formula privilegii à Marculfo Monacho exarata probat.

Marculfus enim sæculo septimo sub Landerico Episcopo Parisiensi, ut putat Hieronymus Bignonius, & post ipsum Sirmondus vel sæculo octavo sub Landerico Episcopo Meldensi, ut credit Launois, composuit duos libros formularum; quarum prima est formula seu formularium privilegii Monasterio alicui concedendi, cujus formulæ ea solet esse conditio ut solis penè nominibus & tempore mutatis, in omnibus eadem retineatur.

XXII. In hac itaque formula, Episcopus privilegii auctor primo præfatur, quod Monachorum quieti providere volens nullatenus à Prædecessorum in concessione hujus privilegii vestigiis recedat. « Dum ab antiquitus (ait) juxta Constitutionem Pontificum per Regalem sanctionem Monasteria sanctorum Lirinensis, Auggaunensis, & Luxoviensis, velmodò innumerabilia per omne Regnum Francorum sub libertatis privilegio videntur consistere.

XXIII. Hæc præfatus Episcopus subjungit: « Quid vero vos vel successores vestri, Sancto suadente Spiritu deinceps custodiatis immo sanctæ illius Ecclesiæ Episcopus debeat adimplere, huic paginæ credidimus inferendum.

Post hæc articulos & puncta privilegio contenta subjicit. XXIV. Primus articulus his verbis exprimitur: « Ut de vestra Congregatione qui in vestro Monasterio sancta debeant bajulare officia, quin Abbas cum omni Congregatione poposcerit à nobis, vel Successoribus nostris sacros percipiat gradus, nullum pro ipsorum honore præmium, percipiturus.

Ecce indulta immunitas à juribus quæ in Ordinatione Episcopi sibi debita prætendebant.

XXV. Secundus articulus est: « Altare in ipso Monasterio prædictus Episcopus benedicat; & sanctum Chrisma annis singulis, si voluerint postulare, pro reverentia loci, sine pretio concedat.

XXVI. Tertius articulus liberam Abbatis electionem spectans ita exprimitur: « Et juxta divinam dispensationem, cum Abbas de ipso Monasterio à Domino migraverit; quem unanimiter omnis congregatio illa Monachorum ex seipsis optimæ regulæ compertum & vitæ meritis congruentem similiter sine præmio memoratæ urbis Episcopus ipse promoveat Abbatem.

XXVII. Quartus articulus decernens dispensationem eorum quæ à fidelibus offeruntur debere esse penes Congregationem non autem Episcopum; neque ipsum ejusve Archidiaconos aliosve Ministros quidquam posse de iis accipere erat his verbis expressus: « Nullam penitus aliam potestatem ab ipso Monasterio, neque in rebus, neque in ordinandis personis, neque in villabus ibidem jam conlatis, aut deinceps regio munere, aut privatorum conlaturas vel in reliqua substantia Monasterii nos Successoresque nostri Episcopi aut Archidiaconi seu ceteri ordinatores, aut qualibet alia persona prædictæ civitatis habere non præsumant: aut quodcumque de eodem Monasterio sicut de Parochiis aut cæteris Monasteriis, muneris causa auferant sperare, aut auferre. Nec de hoc quod à Deum timoribus hominibus transmissum, aut in altario offertum fuerit aut in sacris voluminibus vel quibuscunque speciebus ad ornatum divini cultus pertinet ad præiens conlata vel deinceps conlatura fuerint, auferre præsumant.

XXVIII. Quintus articulus erat de non peragendo publico Divino Officio in Ecclesiis aut oratoriis Monasteriorum nisi ipsa Monachorum congregatione petente: « Et nisi rogatus à Congregatione illa vel Abbate pro oratione lucranda, nulli nostrum liceat Monasterii adire secreta, aut finitium ingredi septa.

XXIX. Articulus sextus, vetans ab Episcopo ibidem divina peragente Monasterium gravari, erat: « Et si ab eis illuc Pontifex postulatus pro lucranda oratione vel eorum utilitate, accesserit, celebrato ac peracto divino mysterio simplici ac sobria benedictione percepta, absque ullo requisito domum studeat habere regressum.

Rationem concessæ immunitatis: « Ut quatenus Monachi, qui solitarii nuncupantur, de perfecta quiete valeant duce domino per tempora exultare, & sub sancta regula viventes, & beatorum Patrum vitam sectantes pro statu Ecclesiæ & salute Regis, vel patriæ valeant plenius Dominum exorare.

XXX. Ex his evidens est, totum hoc privilegium spectare ad asserenda & conservanda Monasteriis temporalia à Fundatoribus donata aut à Fidelibus oblata; atque Monachis restituendam libertatem eligendi Abbatem, nec non eos à quibusdam præsentis juribus eximendum, & quietem Monachalem eis procurandam, non autem ad eximendum ipsos à Canonica Episcoporum subjectione, quod & clausula præcedentibus articulis subjecta expressit. « Et si

aliquid ipsi Monachi de eorum religione tepidi, aut seculus egerint, secundum eorum Regulam ab eorum Abbate, si prævalet, corrigantur. Sin autem, Pontifex de ipsa civitate coercere debet, quia nihil de Canonica auctoritate convellitur quidquid domesticis fidei pro quietis tranquillitate tribuitur.

XXXI. Huic formulario planè conformia sunt, quæ eodem & aliquot sequentibus sæculis Monasteriis concessa circumferuntur privilegia.

Sub idem penè tempus formulas suas edidit Marculfus (id est sæculo 7. si Bignonio & Sirmondo credimus) postulante Clodoveo Galliarum Rege Landericus Parisiensis Episcopus cum reliquis Episcopis anno 658. privilegium Monasterio S. Dionysii dedisse fertur: cujus privilegii meminit Amoinus De Gestis Francorum lib. 4. cap. 41. scribens, quod Clodoveus Rex anno 16. ex quo sceptrum suscepit Regalia, Pontifices & totius gentis Principes Clippiacum convenire jubens, mediisque inter eos solio residens, his inter alia verbis allocutus sit: « Intentionem igitur nostri cordis vos, Sacerdotes, qui Dii vocati estis, & filii Excellsi omnes, attendite & audite, auditam, si approbaveritis, unà nobiscum ad effectum adducere elaborate. Nostri itaque devotio hæc extat animi, ut Monasterium Patroni Domini Dionysii, in quo ipse cum consortibus testimonii veritatis requiescit humatus, & piæ memoriæ genitores nostri (dominus videlicet Dagobertus, ac domina Nantildis) se sepeliri mandaverunt, ab omni solvamus dominio mortalium: quatenus Abbas vel Fratres eo loco commanentes, possessiones à Parentibus nostris sive ab aliis Fidelibus Christianis sibi traditas absque ullius dominantis inquietudine possidentes, pro salute nostra ac statu regni nostri liberius Deum deprecantur. Huic autem nostræ suggestioni consentit venerabilis Vir Landericus Parrisiacæ Urbis Præsul: in cujus Diocesi Cænobium illud situm est, & cui usque ad præiens tempus subjectum fuit.

Hinc sat manifestum est, privilegium hoc, possessiones duntaxat, ac temporalia à Regibus eidem Monasterio oblata respicere, quod & ostendit ipse tenor privilegii, quod integrum retulit Hieronymus Bignonius in notis ad citatam formulam Marculfi; & novissimè insertum est tomo 6. Conciliorum general. col. 487.

XXXII. Extat eodem tomo Conciliorum col. 527. privilegium libertatis quod datum creditur à Bertrando Episcopo Ambianensi probantibus plurimis aliis Episcopis Monasterio Corbiensi postulante Clotario Rege ejusdem Monasterii Fundatore; estque simile prædicto formulario Marculfi, uti etiam observavit Jacobus Sirmondus in observatione huic privilegio subjuncta, & latius Hieronymus Bignonius in citatis notis, articulos hujus privilegii cum articulis dicti formularii Marculfi conferens.

Plura similia passim prostant privilegia Monasteriis Gallicanis sub simili formula indulta, ut Monasterii Carelesii tomo 8. Conciliorum general. col. 459. privilegium Monasterii S. Martini Turonensis anno 862. in Synodo Pistensi confirmatum; eodem tomo Concil. general. col. 1935. Privilegium à Synodo Sueffionica concessum Monasterio Solenniensi, eodem tomo Concil. col. 840.

XXXIII. In hoc privilegio notandum, quod specialiter caveatur, « ut eundem locum non aliter nisi tutelâ defensionis ac tuitionis Reges usurpent, nec cuiquam Clericorum Canonici habitus, aut laicorum, quod ablit, eum attribuunt. « Quibus verbis exclusos volebant Abbates Commendatarios & sæculares quos sub id temporis Reges Monasteriis præficere cœperunt.

Legimus quoque anno 878. à Joanne VIII. Monachos Floriacenses petisse privilegium eligendi è suis Abbatem regularem. « Quamvis privilegia multorum meruerint Episcoporum, ad reprimendam quorumlibet illicitam cupiditatem humiliter postulare, ut super Abbate regulari ex his eligendo etiam nostræ auctoritatis privilegia conequantur. « Extat privilegium Tomo. 9. Concil. general. col. 318.

Et dum Concilium Tullense II. anno 859. Can. 11. servari vult Monachis Monasterii Floriacensis auctoritatem privilegii regularis, unice intendit, Monachis illis illatum servari jus eligendi Abbatem regularem ex suis adversus Archiepiscopum Bituricensem: qui favore Regis Abbatiam illam irregulariter resinebat, uti in citato Canone asserunt illius Concilii Patres.

XXXIV. Itaque per omnia hæc privilegia præcipuè tendebant, ut temporalia Monasteriorum non diverterentur? nec Monachi variis pretextibus gravarentur, & ut electio Abbatis esset penes Monachos secundum Regularem S. Benedicti; atque ita Abbates commendatarii & sæculares excluderentur.

Plura similia extant privilegia etiam sæculo undecimo Monasteriis nostris Belgicis indulta; atque inter alia, extat apud Miræum in Codice piarum donationum cap. 50. privilegium à Balduino Episcopo Noviomeni & Tornaceni datum anno 1062. Ecclesiæ Harlebecanæ, quam Adela Comitissa Flandriæ construxit, atque ibidem servientes

sub professione Canonica in religionis habitu vivere instituit. Hoc privilegio sola immunitas quoad bona temporalia conceditur, retento annuo censu Episcopo solvendo; additurque: "Quod si Episcopus, sive suus minister pro tenenda Synodo vel aliqua quomodolibet causa ad aliquam Prædictarum Ecclesiarum" (huic Monasterio quod hodie Capitulum Canonorum est incorporatarum) "venerint, nihil exigentes de rebus ad Ecclesiam pertinentibus, de suis propriis vivens, contenti prænominate censu quodannis.

XXXV. Et cap. 52. refertur diploma Alexandri II. Papæ quo institutionem hujus Ecclesiæ Harlebrechanæ, nec non prædictam Balduini Noviomensis Episcopi concessionem confirmat; ipsamque "Canonicam (id est Canonorum Ecclesiam) cum omnibus sibi pertinentibus sub tutela Apostolicæ Sedis suscipit & confirmat quidquid hæcenus habuit, tam largitione piissimorum Principum, quam oblatione quorūcunque Fidelium, juxta nobilissimi præceptum Regis Francorum Philippi, & præceptum Balduini Noviomensis Episcopi, vel deinceps habitura est tam in terris quam in vineis, & villis & Ecclesiis majoribus & minoribus omnibusque rebus mobilibus, & immobilibus, ita ut non liceat cuiquam Ecclesiasticarum vel sæcularium magnæ parvæque personæ prænominate Canonice de suis omnibus inquietare, vel quid ab eis jure in alienum transferre, salva in omnibus proprii Episcopi reverentia. De ordinando verò Præposito in eodem loco, hoc Apostolica auctoritate sancimus, ut nullus ibi præsumat, quemquam proponere contra Canonicam regulam; sed defuncto Præposito uno, congregatio eligat, vel de eadem congregatione, si ibi idoneus inventus fuerit, vel de alia, quem potiorum vitæ meritum commendaverit, juxta Canonicam regulam.

Necesse non est ostendere, quod hoc privilegium, non ad eximendum Ecclesiam illam à Canonica Episcoporum subjectione; sed ad conversationem temporalium, & liberam electionem Præpositi Congregationi afferendam tendat: ipsa verba id ipsum evidentem expriment.

Non absimile privilegium refertur ibidem cap. 88. quod Monasterio Grimbergano anno 1132. indulgit Liethardus Episcopus Cameracensis, expressè dicens: "Ecclesiæ Cameracensi hoc solum de illa habendum retinui, ordinationem Fratrum, & filialem loci subjectionem.

XXXVI. Denique cap. 89. referuntur litteræ quibus anno 1133. Burchardus Cameracensis Episcopus petitionem Religiosorum virorum, Walmanni videlicet Antverpiensis Abbatis, & Bernardi Claravallensis (hic est S. Bernardus vulgo Doctor mellifluus) approbat, supplicantium, ut Ecclesiam de Tongerlo libertate donaret, quatenus in ea Fratres Præmonstratensis Ordinis, sub regula S. Augustini degentes, liberè & quietè Deo famulari valeant.

In quo autem hæc postulata libertas consistat, contextus concessionis Episcopalis aperit: "Prædictam Ecclesiam beatæ Dei Genetricis, semperque Virginis Mariæ (ait) ab omni exactione, debitisque obsoniis, ad sustentandos Canonicos, in ea Deo sanctæque ejus Genetrici servientes liberam facio.

Deinde (ait) ut Canonicū & non injustum est, libens constituo, ut in constituendo Abbate sanior pars conventus liberam potestatem obtineat, electus verò Cameracensi Episcopo præsentetur, ut ab eo sine ulla contradictione, vel cujuslibet personæ aliqua exactione consecratus, in Parochia sua jus synodale liberè obtineat.

Post hæc indulget, "quod Abbas ad Synodum non cogatur, nisi sigillari Episcopi Litteris fuerit evocatus.

Denique temporalia Monasterii speciatim in his Litteris sive charta immunitatis exprimens, ea auferri aut dissipari à quocunque sub interminatione æternæ damnationis prohibet concluditque: "Pax igitur & benedictio conservatores protegat: dissipatores verò ultio ignis æterni cum diabolo feriat.

XXXVII. Ex his aliisque, quæ passim referuntur, Monasteriis ad postulationem plerumque ipsorum Fundatorum, sæculo sexto & sequentibus indulta privilegia, manifestum est, ea non fuisse exemptiones à Canonica Episcoporum jurisdictione in corrigendis Monachorum & Abbatum excessibus; sed duntaxat privilegia libertatis circa rerum temporalium dispensationem & Abbatum electionem, immunitatis à certis oneribus seu præteritis juribus, quibus Monasteria in temporalibus gravabantur, & Monachorum quies multùm sæpe turbabatur.

XXXVIII. Et licet non omnia, quæ passim referuntur, quin nec illa quorum supra meminimus, Dionysianum & Corbiense ab omnibus ut sincera agnoscantur; imo non sine fundamento à nonnullis viris eruditis habeantur pro supposititiis & convictis, nihilominus valeant ad probandum, quæ fuerit privilegiorum ejus ætatis forma.

Neque enim dubitari potest, quin privilegiorum similium fabricatores, ea ad veri privilegii normam, quantum in ipsis erat, adornarent, ut tantò facilius pro veris sup-

ponerent & eorum suppositio & fictio difficilius detegeretur.

Ad hæc dubitari fas non est, similibus privilegiorum confarinatores studuisse Monasteriorum libertates & exemptiones amplificare: nihilque omisisse quod cum aliqua veri specie ad eam amplificationem dici potuisset, ac per consequens, si temporum illorum disciplina omnimodas à Jurisdictione Episcoporum exemptiones novisset, non dubium, quin hi privilegiorum fabricatores similibus exemptionibus sua fictitia privilegia auxissent.

XXXIX. Theodorus Balsamon ad Canonem VI. Chalcedonensem citatis Canonibus, qui Monasteria Episcopis subjiciunt dicit: "Clerici ergo vel Monachi, qui dicunt hodie se Patriarchæ vel regionis Episcopo non esse subiectos tanquam sint libera mansionis vel Ecclesiæ, proferentes utique etiam à Fundatoribus sanctorum statutorum ordinationes, quid ad hæc respondebant? Omnino nihil. Etiam si enim quis fundator Monasterii vel Ecclesiæ in suis statutis, vel ordinatione sua decreverit non subjici eorum Monachos vel Clericos regionis Episcopo, non audietur, qui divinis sacrisque Canonibus contraria statuerit & quæ stare non possunt, scripserit.

C A P U T III.

Quorum auctoritate privilegia seu immunitates Monasteriis olim indulta sunt.

- 1 Ab Episcopis primitus data fuisse privilegia evincit Formula Marculfi.
- 2 Probat quoque pleraque privilegia Monasteriis indulta.
- 3 Hæc Episcoporum auctoritas vindicata in Concilio Romano anno 1002.
- 4 Plures nonnunquam Episcopi eidem privilegio subscribebant.
- 5 Etiam in Synodis privilegia confirmabantur.
- 6 His privilegiis etiam Regia auctoritas accedebat.
- 7 Privilegium S. Dionysii confirmatum fertur auctoritate Clodovæi II.
- 8 Frequenter fuisse regiam confirmationem probat formula Marculfi quæ inscribitur, commissio Regis ad hoc privilegiū.
- 9 Eam consuevisse concedi ipsa formula indicat.
- 10 Confirmantur quæ ab Episcopis erant concessa.
- 11 Vetat quocunque prætextu quidquam de rebus temporalibus Monasterii auferri.
- 12 Dat quoque immunitatem ab oneribus Fiscalibus.
- 13 Concessio Regis fiebat ad postulationem Fundatorum; solebantque fundationes sub conditione concedendæ immunitatis fieri.
- 14 Fundatores curam Episcoporum & Regis protectionem implorabant.
- 15 Ad quid tenderet immunitas à Fundatoribus postulata?
- 16 Ratio concessæ immunitatis merito à Monachis attendenda.
- 17 Concessio immunitatis Regia nihil de auctoritate Episcoporum detrahebat.
- 18 Privilegia etiam auctoritate Sedis Apostolicæ confirmari petierunt Monachi & Fundatores.
- 19 Probat ex Epistola Benedicti III.
- 20 Privilegium à Pontifice confirmatum tantum spectabat res temporales Monasterii & electionem Abbatis.
- 21 Ostendit Pontifex speciali ratione injustum esse ut Episcopi Galliæ quidquam de rebus Monasterii in suos usus converterent.
- 22 Argumentum Pontificis supponit, Clericos devotes non posse de provenibus Ecclesiasticis vivere.
- 23 Privilegium à Benedicto III. concessum confirmavit, rursusque renovavit Nicolaus I.
- 24 Ex hujus confirmatione evincitur, liberam Abbatum electionem fuisse sollicitatam ad excludendos Abbates sæculares.
- 25 Privilegia tantum à Pontifice confirmabantur, quæ ab Episcopis erant obtenta.
- 26 Pontifices per suas confirmationes non detrahebant Episcoporum in Monasteria Canonice auctoritati.
- 27 Privilegia ab Episcopis dari & Sedis Apostolicæ & Regum auctoritate roborari scribit S. Ivo Carnotensis.
- 28 Fundatores Monasteria subjicientes protectioni Sedis Apostolicæ à jurisdictione Episcopi non eximebant.

I. PRIVILEGIA seu immunitates sæculo sexto & sequentibus auctoritate Episcoporum concessa fuisse, vel sola formula Marculfi Monachi (de qua capite præcedenti) evincit. Solus enim Episcopus tanquam privilegii & immunitatis Auctor loquens introducitur his verbis: "Domino sancto & in Christo venerabili Fratri illi Abbati, vel cunctæ Congregationi Monasterii illius in beatorum illorum ab illo in pago illo constructo ille Episcopus.

II. Evincunt id quoque omnia passim privilegia, quæ eotempore Monasteriis concessa leguntur & alleruntur, atque signanter quorum præcedenti capite relata sunt, quæque

que Monasteriis Harlebecano, Grimbergano, ac Tongerloensi indulta ex Mirzo retulimus, etiam saeculo 12. auctoritate Episcoporum privilegia hujusmodi data esse probant.

III. Auctoritatem Episcopalem circa hujusmodi privilegiorum concessionem mirè confirmat, quod anno 1002. in Synodo Romana coram Sylvestro II. Papà contigisse fertur. Cum enim Pontifex assereret, Abbatiam Perusinam, sub jure & dominio esse Ecclesiae Romanae, variaque privilegia Praedecessorum suorum protulisset, ait Episcopus: "Privilegia haec non reprobo; sed sine consensu Antecessoris mei, cujus temporibus illud prius privilegium factum est, fuisse dico: si solam viderem consensum, haberem inde aeternum silentium. Cui e contra omnis clerus S. Romanae Ecclesiae ait: vidimus omnes Epistolam Antecessoris tui, in qua & consensus erat, & precibus ut hoc fieret, Episcopus obnixè postulat: cujus rei testes sumus, & secundum Canonicam sanctionem verum fuisse comprobamus.

IV. Ut autem major esset privilegii efficacia, illud non raro à pluribus Episcopis probatur, ut indicat citata formula Marculfi. In fine quippe formulae dicitur: "Quam constitutionem nostram, ut firmis subsistat vigoribus & nos & Fratres nostri Episcopi subscriptionibus, manibus nostris decrevimus roborari.

V. Imò plurima referuntur privilegia in Synodis Episcoporum probata, quin & subinde Synodos Episcoporum ad probandum simile privilegium convenisse legitur.

In Synodo Valentina anno 584. postulante Guntheramno Francorum Rege probata legitur immunitas seu privilegium Monasterii SS. Marcelli & Symphoriani, ut si quid praefatus Rex Basilicae S. Marcelli, "sive in Ministerio Altariorum, sive in quibuscunque speciebus, quae ad divinum cultum pertinere noscuntur, contulisset, vel adhuc conferre voluerit, neque Episcopi locorum, neque potestas Regia quocunque tempore successura, de eorum voluntate quidquam minorare, aut auferre praesumat. "Extat tomo 5. Concil. general. col. 976.

Notat autem ibidem Severinus Binius, in hoc Concilio nihil aliud factum inveniri, quam quod ad instantiam dicti Regis Guntheramni, donationes, quas ob pias causas ipse ejusque Posteris, contulerant, vel collaturi essent, privilegiis & immunitatibus Ecclesiasticis donatae fuerint.

Capite praecedenti retulimus, quomodo teste Amoino datum fuerit privilegium Monasterio S. Dionysii in Conventu omnium Episcoporum Galliae.

Extat quoque tomo 9. Concil. general. col. 918. Conventus Episcoporum anno 1040. quo non ab simile privilegium seu immunitas conceditur Monasterio Vindocinensi, quod Gaufredus inclytus Comes, & uxor ejus construxerant. Ex quo patet, etiam saeculo undecimo hujus generis privilegia & immunitates ab Episcopis fuisse data & in Synodis probata.

VI. Adhaec, ut firmiora essent ab Episcopis concessa privilegia, utque adversus potentiorum incursiones & vexationes tutiores redderentur Monachi, eorumque res temporales facilius conservarentur, moris fuit, ut hisce privilegiis & immunitatibus Regia auctoritas seu confirmatio accederet.

VII. Refertur tomo 6. Concil. general. col. 489. praecipuum sive confirmatio Clodovæi II. Regis, privilegii vel libertatis Monasterii S. Dionysii, quod Landericus Episcopus Parisiensis, annuentibus aliis Galliae Episcopis dicto Monasterio indulserat.

VIII. Quam autem frequens ac usitata esset Regia haec privilegiorum confirmatio, probatur ex Marculfo Monacho, qui inter formulas suas, etiam hujus confirmationis formulam retulit immediatè post formulam privilegii ab Episcopis concedi soliti, sub hac Epigraphe: *Concessio Regis ad hoc privilegium*: qua describitur forma in confirmatione Regia servanda.

IX. In ipsa quoque formula concessionis indicatur, hanc concessionem regiam solitam esse concedi. "Nec nobis (ait) aliquis detrahendo aestimet in id nova decernere carmina, dum ab antiquitus juxta Constitutionem Pontificum per regalem sanctionem monasteria sanctorum illorum vel caetera in regno nostro sub libertatis privilegii videntur consistere, ita & praesens valeat Deo adjutore constare.

X. Post haec subjiciuntur ea quae ex concessione seu privilegio Episcoporum Monasteriis indulgeri solebant, quae à Rege confirmantur, & observari mandantur.

"Adjicientes (pergit post haec formula) ut nulli penitus iudicum vel cuilibet hominum licentia sit de rebus praefati Monasterii absque voluntate ipsorum servorum Dei in aliquo iniquiter defraudare, aut temerario spiritu suis visibus usurpare; ne, quod primitus est, & Dei iram incurrat & nostram offensam, vel à fisco grave damnum sustineat.

XI. Utque plenius esset privilegium, adjungit: "Illud nobis pro integra mercede nostra placuit addendo, ut tam quod ex nostra largitate quam delegatione ipsius vel caeterorum aut cujuslibet ibidem est aut fuerit devoluta possessio, quoque tempore, nulla judiciaria potestas, nec praesens nec succidiva, aut causas audiendo, aut aliquid exactando, ibidem non praesumat ingredi; sed sub omni emunitate hoc ipse Monasteriorum vel Congregatio sua sibi met omnes fregos concessos debeant possidere.

XII. Deinde ad integram Monasterii libertatem & immunitatem, etiam à Fiscalibus oneribus Monasterium exemptum declaratur. "Et quidquid exinde Fiscus noster forsitan de eorum homines aut ingenuos aut servientes in eorum agros commanentes vel undecunque poterat sperare ex indulgentia nostra in luminaribus ipsius sancti loci vel in stipendiis servorum Dei, tam nobis in Dei nomine viventibus, quam per tempora succedentibus Regibus, pro mercedis compendio debeant cuncta procurare, ut pro aeterna salute vel felicitate patriae seu Regis constantiam delectet ipsis Monachis immensam Domini pietatem jugiter implorare.

XIII. In ipsa formula annotatur, concessionem Regiam fieri ad petitionem illius qui Monasterium fundaverat, aut fundare intendebat. Constat enim ad horum petitionem hujusmodi immunitates concedi solitas fuisse: ipsasque dotationes & fundationes sub conditione hujusmodi immunitatis plerumque factas probat prima formula libri 2. Marculfi, quae inscribitur: *De magna re qui vult ex senodochio aut Monasterio construere*. Hic post enumeratas res in constructionem, aut fundationem Monasterii destinatas adjicitur: "Ea scilicet ratione atque praetextu, ut remota Pontificum simulque & Ecclesiasticorum omnium officialium seu publicorum omnium potestate, nullas functiones vel exactiones, neque exquisita & lauta convivia, neque gratiosa vel insidiosa munuscula, neque etiam caballorum pastus, aut peravereda, vel caeteras angarias, aut in quocunque functionis titulum dici potest, de ipsa facultate penitus non requiratur, sed sub integra emunitate facultacula ipsa, sicut à me hucusque possessa est, in jure oratorii sancti illi & praedictorum pauperum debeant Deo protegente & opitulante persistere.

XIV. Posthac Regem & Episcopos obtestatur ipse Fundator, ut omni exactione & vexatione velint abstinere & Monachos tueri, "ut hac voluntate mea pro nullis occasionibus, sicut existente sine Deo cupiditate res exigi solet, nulla ratione nulloque tempore convellere permittatis, sed per sollicitudinem & curam Episcopi constare potius pro reverentia Trinitatis immensae, vestro tempore & studio vel opere jubeatis, quatenus ut & ille vobis mercedem restituat in futuro qui scit me eleemosynis ipsis sanctis Dei pauperibus pro amore Domini nostri Jesu Christi ardenti desiderio tribuisse.

XV. Non obscurum ex his est, hanc immunitatem unicè à Fundatoribus postulari consuetam, ut quae pro eleemosynis in usum & necessitates pauperum Christi oblatae sunt, in usus profanos non divertantur, ipsique Monachi in quiete ac regulari observantia sine vexatione vivere possent: quod & in formula Regiae concessionis exprimitur, ubi rationem suae concessionis Rex allegat: "Ad petitionem illius (Fundatoris) clementia nostra pro quiete ipsorum servorum Dei praecceptionem vigoris nostri placuit propalare, sub quo tranquillitatis ordine, Domino protegente, ipsi Monachi juxta Religionis normam in perpetuum valeant residere, elegimus ut & hac serie debeat plenius declarari.

XVI. Optandum ut qui Monasteriorum suorum immunitates & privilegia jam pridem Regum atque Episcoporum munificentia, postulantiibus Fundatoribus impetrata, tantopere urgere & inclamare solent, etiam ad rationem concessionis attenderent; atque rebus sibi à Fundatoribus oblatis, & à Regibus & Episcopis aliisque immunitate donatis, uterentur juxta intentionem Fundatorum & Regum, aliorumque qui privilegia annuerunt, ut res illae in eleemosynam sanctis Dei pauperibus pro amore D. nostri Jesu Christi ardenti desiderio consecratae (ut loquitur formula *De Fundando Monasterio*) etiam tanquam eleemosynae & pauperum Dei necessitatibus, non autem in luxum & usus plane profanos impenderentur.

XVII. Admodum notanda clausula quam allegatis verbis subjungit formula concessionis Regiae: "Quia nihil de Canonica institutione convellitur, quidquid ad domesticos fidei pro tranquillitatis pace conceditur. "Hac clausula ostendit similibus privilegiis & immunitatibus, nihil de Canonica auctoritate, quibus Monasteria spirituali Episcoporum directioni subduntur, detrahi. Et sane Regum ac Principum mens fuit, Monachos contra Potentiorum vexationes & oppressiones suam auctoritate protegere, nequaquam vero à Canonica subjectione eximere, uti infra latius ostenditur.

XVIII. Privilegia ab Episcopis concessa, & Regia auctoritate firmata necdum sat valida erant, ut temporalia Monachorum contra Potentiorum invasiones tuta essent, aut jus eligendi Abbates regulares illibatum servaretur; quare Monachi eorumve Fundatores, haec privilegia etiam

auctoritate Sedis Apostolicæ, præſertim ſæculo 9. & ſequentibus, firmari poſtularunt; ipſaque Monasteria ſub ſpeciali ejusdem Sedis protectione eſſe voluerunt.

XIX. Extat tomo 8. Concil. general. col. 235. epiſtola Benedicti Papæ III. ſuper confirmatione privilegiorum Abbatia Corbeienſis, in qua narrat, Abbatem Corbeienſem petiſſe, « ut noſtræ (ait) auctoritatis privilegium ſuper electionis propriæ ſtatu, & rerum ſuarum libera poſſeſſione ſeu diſpenſatione prædicto Monasterio Corbeia concederemus.

Hic adverte, privilegium petitum à Pontifice tantum ad rerum temporalium poſſeſſionem & diſpenſationem, atque jus liberæ electionis pertinuiſſe.

XX. Narrat dein Pontifex, quod Abbas ipſi oſtenderit privilegia ab Episcopis edita: unum à Præſule Ambianenſi, nimirum Bertefrido (ad cujus Diœceſim locus ille pertinet) & Coepiscopis ſuis factum atque roboratum, quod referatur tomo 6. Concil. general. col. 527. alterum ab Archiepiscopo Remenſis Eccleſiæ Hincmaro, & univerſali Concilio Episcoporum Galliarum conſcriptum, & ſubſcriptionibus propriis roboratum. Extat tom. 7. Concil. general. col. 1848.

Quid hæc privilegia continerent audiamus: « In quibus privilegiis Decretum eſt, ut præſatum Monasterium Corbeia, & rerum ſuarum liberam obtineant dominationem, & eligendi ſibi Abbatem de ſuis ſemper habeant poteſtatem.

Poſt hæc aſſerit Pontifex, quod Imperatoris Lotharii & Ludovici ac Caroli ſupplicatio acceſſerit « idipſum poſtulant, videlicet ut Episcoporum privilegia noſtra quoque auctoritate firmarentur.

His præmiſſis duo illa in privilegiis Episcoporum contenta auctoritate ſua ipſe confirmat & Monasterio Corbeia in perpetuum ſalva eſſe voluit.

XXI. Ut verò integra maneat rerum temporalium poſſeſſio penes Monasterium, vetat Episcopis eorundemque Archidiaconis & miniſtris, ne quidquam ex iis, quæ ad Monasteria pertinent, vindicent.

Quam ſingulari ratione injuſtum ſit, ut Episcopi Galliarum quidpiam è rebus ad Monachorum uſus deſtinatis, in ſuos proprios converterent, ſequenti probat argumento: « Cùmque Galliarum permaximè Eccleſias fidelium collationibus à Deo conſtet eſſe ditatas, ut nemo ſit ferè Episcoporum, cui ſua ſumptus Eccleſiæ ſatis ſuperque non ſufficiant, cujus gratiâ neceſſitudinis, quæ ſervorum Chriſti ſunt uſibus collata, in ſuos convertere ſumptus præſumant.

XXII. Conſequentiam probat ſequenti ratiocinatione: « Si enim Clericorum, qui de propriis abundant redditibus, communicatio prohibetur cum eis, quæ conferuntur Eccleſiæ, ne dum illi acceperint, qui de propriis abundant, eorum, qui nihil habent, inopia non levetur; qua conſcientia Episcopus ſua ſumptibus Eccleſiæ ſufficiens, quæ ſervorum Dei fuerint uſibus collata præſumat contingere?

Hic per tranſennam lector annotet, tanquam indubitatum aſſumi, Clericum, qui de propriis abundat redditibus, non poſſe communicare de iis, quæ Eccleſiæ conferuntur. Hoc teſtimonium addi cupio illis, quæ de hoc argumento fuſè dicta parte 2. tit. 32. cap. 5.

XXIII. Idem privilegium rursus renovavit & confirmavit Benedicti III. immediatus ſucceſſor Nicolaus I. uti patet ex ejus epiſtola 24. ad Traſuleum Abbatem Corbeia; quæ confirmatio itidem evincit, privilegium hoc non ſpectaſſe niſi rerum temporalium conſervationem & liberam Abbatis electionem.

XXIV. Probat quoque hanc præcipuè ſollicitam, ut excluderentur Abbates ſæculares; dicit enim: « Abbatem verò Fratres ipſius Monasterii de ſe ipſis eligendi ſemper habeant poteſtatem, & eam perſonam eligant, quæ Monachi proſoſitum & habitu & moribus proſequeatur, non Canonicum aut Laicum, neque alterius Monasterii Monachum; quoniam Monachico Ordini præficere vel Laicum, vel Canonicum, non eſt ſervare Ordinis profeſſionem, ſed evartere: quod unusquiſque Præpoſitus, cujus eſt Ordinis, ejus quoque erit & propagator; nec bene diſponet aliquando cujuſcunque militiæ vitam, cujus non fuerit ipſe, qui diſponit æmulator.

Et infra: « Qua de re præcipimus omninò, ut Monasterio Beatorum Petri & Pauli, quod Corbeia dicitur, nullam præſtiant perſonam, vel ex ſibi militantibus, vel ex alieno Monasterio ſumptam, quæ non per electionem ſummatur probabilem, ſive de Laico, ſive de Canonico, ſive de quocunque fuerit Ordine.

XXV. Plurima hujusmodi confirmationis Pontificia diplomata paſſim referuntur; quæ unà oſtendunt Pontifices eo tempore, privilegia ab Episcopis conſeſſa, auctoritate ſua potius roboraſſe, quam nova conſeſſiſſe. Nec enim Pontificis auctoritas neceſſaria videbatur, ut ſimilia privilegia obtinerentur, quæ Canonice institutioni non obviabant; ſed auctoritas Pontificia implorabatur, ut privile-

gia ab Episcopis Canonice ac legitime indulta, contra malevolorum conatus illæſa manerent.

XXVI. Ulteriùs, quia Pontifices ſuam duntaxat addere ſolerent auctoritatem privilegiis ab Episcopis indultis, & auctoritate Regia frequenter etiam probatis, nihil quoque de Canonice Episcoporum auctoritate ſpirituale in Monasteria diminuerunt; ſed voluerunt, ut indulta ab Episcopis ſuum perennem obtinerent effectum.

XXVII. Hæc brevi compendio ſæculo 11. expreſſit S. Ivo Carnotenſis epiſt. 193. monens Gaufridum Bellocenſem Episcopum, ut privilegia Eccleſiæ S. Quintini intemerata ſervaret, quæ à Prædeceſſoribus obrinuit, Apostolica manus roboravit, Regiaque Majeſtas Pragmatica ſanctione firmavit.

XXVIII. Similiter dum Fundatores cœperunt Monasteria à ſe fundata ſpeciali protectioni Sedis Apostolicæ immediate ſubjicere, nequaquam Monachos ab Episcoporum ſpirituale jurisdictione & correctione exemptos voluerunt, ſed ut ſub protectione Sedis Apostolicæ, contra Potentiorum invaſiones & vexationes tuti & quieti eſſent; ut infra latiùs oſtendetur.

CAPUT IV.

De Initiis & Progreſſu Exemptionum.

- 1 Privilegia primitus Monachis indulta proprie non ſunt exemptiones.
- 2 Diviſio exemptionis in partialem & totalem; & quid partialis?
- 3 Quid totalis?
- 4 Hæc à S. Bernardo dicta eſt emancipatio.
- 5 Rectè vocatur emancipatio.
- 6 Ex privilegiis jam pridem Monachis indultis non probatur antiquitas exemptionum.
- 7 Nonnulli originem exemptionum ad tempora S. Gregorii referunt; ſed minus rectè.
- 8 Privilegium exemptionis quod Monasterio S. Medardi à S. Gregorio datum dicitur.
- 9 Privilegium hoc multis titulis ut ſuppoſititium rejicitur.
- 10 Similiter & privilegium, quod ab eodem Sancto Pontifice datum dicitur Xenodochio Auguſtodunenſi.
- 11 Suppoſititium eſt privilegium, quod à S. Germano Pariſorum Episcopo datum fertur Monasterio S. Germani.
- 12 Initium exemptionis nonnulli repetunt ex Synodo Carthaginenſi anni 524. ſub Bonifacio.
- 13 Referuntur acta hujus Synodi.
- 14 Acta, quæ huic Synodo adſcribuntur, non evincunt plenam Monasteriorum exemptionem.
- 15 Acta illa de ſuppoſitione ſunt ſuſpecta.
- 16 Quin ob allegatam hanc Synodum quædam privilegia redduntur de ſuppoſitione ſuſpecta.
- 17 Privilegium quod Monasterio S. Marini Turonenſis dediffe fertur Adeodatus Papa.
- 18 Privilegium hoc ſupponit, quod jam pridem Sedes Apostolica exemptiones dederit, ſed ob abuſus dare deſierit.
- 19 Privilegium noluit concedere Pontifex, niſi de conſenſu Episcoporum conſtaret.
- 20 Plura ſunt, quæ hoc privilegium de ſuppoſitione reddunt ſuſpectum.
- 21 Ante ſæculum 11. diſtinctio inter Monasteria exempta & non exempta non incurrit.
- 22 Neque Prælatorum adverſus exemptiones querela, quæ ſæculo 12. & ſequentibus frequentes fuerunt.
- 23 Inveſtiva S. Bernardi in Monachos exemptionem ambientes.
- 24 Rejicit prætextum Monachorum de libertate Monasterii.
- 25 Cluniacenſes exemptiones propugnant tanquam à Sede Apostolica ex voluntate Fundatorum indultas.
- 26 Impugnatores ad Sedem Apostolicam remittunt.
- 27 Sanctus Bernardus Eugenio III. Papæ querelam contra exemptiones proponit.
- 28 Indignum cenſet, Eccleſias inferioribus ſubtrahere & Sedi Apostolicæ immediate ſubjicere.
- 29 Nullum eſſe bonum fructum exemptionum prætendit.
- 30 Eas repugnare juſtitia.
- 31 Neceſſe conformes voluntati Fundatorum.
- 32 Immunitates & protectiones à Fundatoribus expetita pro exemptionibus à Monachis accepta.
- 33 Contra exemptiones ſub nomine Archiepiscopi Cantuarienſis ſcribit Petrus Bleſenſis.
- 34 Exemptiones multum obefſe Monasteriis ſcribit.
- 35 Rogat Pontificem, ne credat Privilegiis, niſi iis viſis, quia multa falſa allegantur.
- 36 Acerrima ejusdem Petri Bleſenſis contra exemptiones Epiſtola ad ſuum fratrem Abbatem.
- 37 Contra exemptiones ſcribit Joannes Saresberienſis.
- 38 Similiter Petrus Cantor.
- 39 Horum teſtimonio evincitur, exemptiones ante ſæculum 11. vix notas fuiſſe.

- 40 *Concilio de his querela.*
 41 *Ordinum Mendicantium Fundatores meritis exemptiones respue-*
runt.
 42 *Sanctus Franciscus noluit à suis Sodalibus privilegia impetrari.*
 43 *Contra mentem S. Francisci quidam ejus Filii exemptiones impe-*
trare ceperunt.
 44 *Idem in aliis Ordinibus corrigi.*
 45 *Exemptiones à Mendicantibus impetratae tur specialiter odiosa.*
 46 *Episcoporum Provincia Remensis anno 1287. querela occasione*
privilegiorum.
 47 *Querela Episcoporum contra exemptiones in Concilio Viennensi.*
 48 *Privilegia haec summum incrementum accipere tempore schismatis*
Avenionensis; & quid circa haec decreverit Martinus V. in Con-
cilio Constantiensi.
 49 *Contentiones & difficultates exorta occasione exemptionum colli-*
guntur ex Decretalibus in Corpore Juris exstantibus.
 50 *Capitula & universitates studiorum etiam eximi ceperunt.*
 51 *Occasio exemptionis Capitularum.*
 52 *Qua ratione exemptae videantur Universitates.*
 53 *Etiam particulares personae eximi ceperunt.*

I. **V**aria privilegia & immunitates jam pridem Monachis & Monasteriis indulta fuisse capite 2. ostendimus: sed illa solum immunitatem à certis oneribus & jus eligendi Abbatem spectasse, ibidem notavimus. Quapropter haec privilegia seu immunitates, non veniunt proprie nomine exemptionis, prout hodie communiter sumitur vox exemptio ubi de Monasteriorum, Capitularum aliorumque Corporum aut locorum vel personarum exemptione agunt Canonistae: quamvis aliàs similes immunitates dici possent exemptiones, quatenus per eas Monasteria aliaque Corpora à quibusdam juribus eximuntur.

II. Hæc ratione nonnulli è recentioribus Canonistis exemptionem dividunt in partialem & totalem. Sub priore comprehendentes omnes illas, quibus conceditur immunitas sive exemptio à jurisdictione Episcopi vel Ordinarii, quoad certos quosdam articulos, puta *Carbedrativo*, *Synodico* aliisque ad legem Diocesanam, juxta recentiore Canonistarum opinione, spectantibus; hæcque rursus generalior vel restrictior est, quatenus à pluribus, aut paucioribus hujusmodi Juribus eximit, quod ex tenore privilegii sive immunitatis dignosci debet, quemadmodum capite seq. ostendetur.

III. Totalis autem & quæ hodie simpliciter & communiter exemptio nuncupatur, & de qua præcipue hoc titulo agitur, à Canonistis defini solet, libertas illimitata à potestate & Jurisdictione Ordinarii cum immediata subjectione Sedi Apostolicæ; ita ut sic exempti non tantum sint absoluti à Jurisdictione Ordinarii, quoad Jura illa quæ ad legem Diocesanam referri solent; sed etiam ab iis quæ ad legem Jurisdictionis spectant ut sunt correctio, punitio &c. atque ipsum exemptum quodammodo subtrahit auctoritati & Jurisdictioni spirituali sui Episcopi; & immediatè subdit Sedi Apostolicæ.

IV. Hanc speciem exemptionis maluit S. Bernardus vocare emancipationem, quam immunitatem aut privilegium epist. 42. dicens: *Spoliant (Abbatem) Ecclesias, ut EMANCIPENTUR, redimunt se, ne obediant.*

V. Nec sanè incongruè emancipatio vocatur, argumento ducto ab emancipatione legali, qua filii-familias potestati paternæ subrahuntur, & in quandam libertatis speciem vindicantur, ac sui Juris efficiuntur.

VI. Itaque exemptio hæc omnino disparata est à privilegiis & immunitatibus jam pridem ab Episcopis indultis, & Apostolicæ ac Regiæ auctoritate roboratis, de quibus supra capite 2. & 3. actum est. Quare & ex hujusmodi privilegiis nihil pro auctoritate aut antiquitate exemptionis (prout hodie sumitur, & subtractionem à Canonica Episcoporum auctoritate & correctione complectitur) desumi potest; quandoquidem prædicta privilegia & immunitates Canonicam Episcoporum auctoritatem non attigisse ostenderimus.

VII. Quo verò tempore non tantum immunitates, sed & exemptiones à Canonica Episcoporum subjectione postulari ac impetrari per Monachos à Sede Apostolica ceperint, non una est omnium opinio.

Nonnulli credunt, S. Gregorium quædam Monasteria & pia loca exemptionis privilegio donasse atque à potestate Ordinariorum solville, & Sedi Apostolicæ immediatè subjecisse.

Negari nequit, quin S. Gregorius specialem in Monachos & Moniales eorumque Monasteria curam suam ac sollicitudinem Pastoralem impenderit; multumque sollicitus fuerit, ne indebitis oneribus gravarentur, aut vanis prætextibus & dominandi quorundam libidine vexarentur & turbarentur; sed nullibi eos à Canonica subjectione Episcoporum exempt, aut Episcopali censuræ substraxit; imò ad Eusebium Abbatem scribit lib. 2. Epist. 24. in dict. 10. "Qui se contra Præpositos suos erigunt, protecto ostendunt, quia servari Dei esse contemnant." Ulterius eundem Abbatem de suo Episcopo

justè conquerentem, à subjectione non absolvit; sed ut se humiliter subiciat hortatur. "Et quidem ab illo (Episcopo) hoc quod factum est, minime fieri debuit, à te tamen omnino debuit humiliter suscipi: & rursus cum gratiam reddebat, ad eum cum gratiarum actione debuit occurri. Quod quia à te factum non est, adhuc cognosco, quia nobis omnino lacrymarum opus est. Non enim grande est iis non esse humiles, à quibus honoramur, quia & hoc sæculares quilibet faciunt. Sed illis maxime humiles esse debemus, à quibus aliqua speratur: Psalmista dicit: *Vide humilitatem meam de inimicis meis* Nos cujus vitæ sumus, qui humiles velle etiam Patribus noluimus." Plura vide supra cap. 2. ubi ostendimus, privilegia à S. Gregorio indulta nullatenus ad hanc exemptionem pertinuisse.

VIII. Exstat quidem ad calcem Epistolarum S. Gregorii privilegium amplissimum exemptionis, quod Monasterio S. Medardi concessisse dicitur hic Sanctus Pontifex. Verum si tenor hujus privilegii duntaxat inspiciatur, apparebit indignum esse quod tanto Pontifici adscribatur. Quis enim unquam inscriptionem in Epistolis Pontificum vidit huic similem: *Preziosissimis lapidibus merito revertentibus, omnibusque sanctæ Dei Ecclesiæ membris, quorum universale Caput est Christus, Gregorius licet sanctæ Romana Sedis Pontificis sublimetur, humilissimus tamen servorum Dei servus.*

IX. In ipso privilegii contextu plurimæ occurrunt insolita & barbaræ expressiones à stylo & ætate S. Gregorii omnino alienæ; item prærogativæ & Jura Abbati Monasterii S. Medardi conceduntur, nullatenus moribus & disciplina istius ætatis consentanea; in ipsis quoque subscriptionibus crassissimi deprehenduntur errores; quemadmodum post Cardinalem Peronium, Jacobum Sirmondum, aliisque viros eruditos deduxit & ostendit Joannes Launonius Theologus Parisiensis in Scripto cui titulus: *Inquisitio in privilegium quod Gregorius Papa primus Monasterio S. Medardi dedisse fertur*; ac dein latius in *Affertione* ejusdem inquisitionis, ubi adeo dilucide suppositionem & fictionem hujus præfati privilegii demonstrat, ut non credam quod eruditus ullus illud amplius sustinere audebit; præsertim cum teste Cardinale Bonâ, nec hoc privilegium inter Opera S. Gregorii reperiatur in Archivis Romanis, ut sibi à dicto Cardinale scriptum afferit Auctor notarium in Epistolas S. Gregorii editionis anni 1675.

X. Privilegium quod S. Gregorius dedisse dicitur Xenodochio Augustodinensi, & refertur lib. 11. Epist. 10. licet non æquè à moribus & disciplina ætatis Gregorianæ exorbitet ut præcedens, nihilominus plura exhibet suppositionis argumenta deducta à Joanne Launoio in citata *Inquisitione Carolario* 2. & latius in Appendice ad citatam *Affertionem* cap. 10. Item in *Affertione* Inquisitionis in *Chartam immunitatis quam B. Germanus Parisiorum Episcopus Suburbano Monasterio dedisse fertur* parte 4. cap. 8. quamvis & ipse Launoio *parte 2. sect. 5.* ejusdem *Affertionis* ostendat, hoc qualecunque privilegium, Abbatem jurisdictioni Episcopi non subtrahere; sed subijcere; ideoque nullum hinc pro antiquitate exemptionis argumentum desumi posse, quantumvis privilegium genuinum esse probaretur.

XI. Privilegium quod monasterio S. Germani in Suburbio Parisiensi circa tempora S. Gregorii datum scribitur à S. Germano Parisiorum Episcopo, non obscuriora nec pauciora præfert fictionis & suppositionis indicia, quam illud quod Monasterio S. Medardi indultum fertur à S. Gregorio, quæ latè & dilucide deduxit citatus Joannes Launoio, tam in *Inquisitione* in *chartam immunitatis S. Germani*, quam in ejusdem *Inquisitionis Affertione* contra librum Roberti Quatremarii Monachi pro defensione dicti privilegii editum.

XII. Christianus Lupus in Scholiis ad *Canonem* 4. Chalcedonensem ait, quod "Monachis adversus Episcoporum excessus libertatem dare ceperit ad S. Fulgentii preces Bonifacius Archiepiscopus Carthagenensis, cujus (ait) Synodus extat integra in Bibliotheca Vaticana." Meminit & hujus Synodi Joannes Mabilonius lib. 1. *De Re Diplomatica* cap. 3. qui & huic exemptionum initium aliquod adscribit.

XIII. Synodum hanc in suo spicilegio edidit Lucas Dacherius & tomo 4. *Concil. general. col. 1641.* inseruit Labæus, qui recitatis actis hujus Concilii, ad calcem *col. 1649.* monet: "Decretum autem hujus Concilii extat in alio Codice Longobardico vetustissimo Bibliothecæ Vaticanæ *ms. 5845.* Deinde immediatè subjicit; *In Concilio sub Sancto Bonifacio Episcopo apud Carthagem.* Erunt igitur omnia omnino Monasteria, sicut semper fuerunt à conditione Clericorum modis omnibus libera sibi tantum & Deo placencia.

Eodem tomo *Concil. general. col. 1785.* extant Concilii Carthagenensis sub Reparato Episcopo anno Christi 534. acta nonnulla, in quibus prædicti Concilii Carthagenensis sub Bonifacio mentio fit, refertque, quod "Felix Episcopus Ecclesiæ Zactarensis Provinciæ Numidiæ dixit: De

Monasterio Abbatis Petri, ubi nunc Fortunatus Abbas constitutus est, quæ temporibus factæ memoriæ Bonifacii in Concilio universalis nobis etiam præsentibus acta sunt, inconvulsa permaneant.

Post hæc subditur: «Cætera verò Monasteria etiam ipsa libertate plenissima perfruantur, servatis limitibus Conciliorum suorum in hac duntaxat, ut quandoque voluerit sibi Clericos ordinare, vel Oratoria Monasteriis dedicare, Episcopus, in cujus plebe, vel civitate locus Monasterii existit, ipse hujus muneris gratiam compleat, salva libertate Monachorum, nihil sibi in his præter hanc ordinationem vindicans, neque Ecclesiasticis eos conditionibus aut angariis subdens. Oportet enim in nullo Monasterio quemlibet Episcopum cathedram collocare; aut qui fortè habuerint, habere: nec aliquam ordinationem, quamvis levissimam, facere nisi Clericorum, si voluerint, habere: esse enim debent Monachi in Abbatum suorum potestate. Et quando ipsi Abbates de corpore exierint, qui in loco eorum ordinati sunt, judicio Congregationis eligantur: nec officium sibi hujus electionis vindicet, aut præsumat Episcopus. Si qua verò contentio quod non optamus, exorta fuerit, ut ista Abbatum aliorum concilio sive judicio finiatur.

XIV. Si acta hujus Concilii ritè expendantur, meritò ambigitur, num Monasteria ab omnimoda Episcopi jurisdictione spirituali eximantur; an verò immunitatem duntaxat à Juribus quibusdam temporalibus consequantur, ut Episcopus, neque Ecclesiasticis eos conditionibus, aut angariis subdat, atque liberam electionem Abbatis.

XV. Ad hæc, Ferrandus Diaconus Carthaginensis, & Cresconius, Bonifacio, sub quo Synodus Carthaginensis de privilegio Monachorum habita dicitur, coævi fuerunt; quorum prior Canones Carthaginenses in compendium redegit, ediditque sub titulo, *Breviarum Canonicum*; posterior verò Canones in unum Corpus redegit & tamen neuter Synodi à Bonifacio habitæ, aut Canonum ab ea Synodo de libertate Monastica editorum meminit. Meminisset autem uterque, vel alteruter sine dubio (ait Joannes Launois in citata Assertionione Inquisitionis in Chartam Immunitatis S. Germani parte. 4. cap. 6. sect. 1.) cum ex subjecta materia, quæ tractaretur, tum ex eo quoque, quod facta tunc temporis Synodus in utriusque oculos, manum & calamum incurrisset.

XVI. Hinc non leve de veritate ac sinceritate hujus Synodi dubium oritur. Imò Joannes Launois vel hinc pro suppositione privilegiorum Monasterii Fossatenfis, Sandionysiani, & Corbeienfis argumentum desumpit, quod in his privilegiis hujus Synodi Carthaginensis acta & Canones reclamantur: præsertim quia in duobus posterioribus privilegiis dictis Canonibus jungitur S. Augustini liber *De Ecclesiasticis Gradibus*, quia tamen nec in Catalogo librorum S. Augustini, quem confecit Possidius, extat; nec Venerabilis Beda meminit; neque in ulla Operum S. Augustini editione comparuit hætenus, etiam inter Opera, quæ vel Librariorum errore, vel unius Codicis compactione Augustino perperam adscripta, & in appendices in ultima editione rejecta sunt.

XVII. Refertur tomo 6. Concilii general. col. 523. Epistola Adeodati Papæ scripta circa annum 657. ad universos Episcopos Galliæ de privilegio quod concessum est Abbati Monasterii S. Martini Turonensis.

XVIII. In hac Epistola narrat Pontifex, quod Egidius religiosus Presbyter & Abbas Monasterii S. Martini sibi supplicaverit, ut privilegium ei concedere dignaretur; ac dein subdit: «Parum per autem ambigimus, idcirco quod mos atque traditio Sanctæ nostræ Ecclesiæ plus non suppetat, à regimine Episcopalis providentiæ religiosa loca fecernere.

Ad quæ verba reflectens Baronius ait: «Ex cujus Scripto illud sit manifestum jam cessasse Romanos Pontifices ejusmodi immunitates concedere Monasteriis, cum dicat: Mos atque traditio Sanctæ nostræ Ecclesiæ plus non suppetat à regimine Episcopalis providentiæ religiosa loca fecernere. Id fortasse, quod experimento didicissent, ejusmodi immunitates obfuisse, potius, quam profuisse Monasticæ Observantiæ.

XIX. Dein prosequitur Pontifex, narrans, quod ubi Crotberti Turonensis Episcopi libertatem Monasticam scripto concessam comperit, «in cujus volumine (ait) & aliorum per Gallicanam videlicet Provinciam constitutorum Antistitum ad id consensum præbentium subscriptiones superannexas intrepimus; nullatenus jam exortem rationis ac Canonice regulæ tantorum Episcoporum consonam sententiam fore perpendimus, propterea & nos erga quod iidem Fratres nostri reverendissimi præsentis, conferre providerunt, simili censura ex auctoritate profecto Apostolorum Principis, cui claves ligandi atque solvendi conditor atque redemptor omnibus tribuit, identidem firmari concessimus.

Hinc non obscurum est, Pontificem noluisse prius hoc privilegium condere, nisi postquam ipsi compertum fuit, Epif-

copos jam tum illud dedisse, aut consensisse saltem voluisse, quod & sollicitè cavet, ubi in fine rursus hanc clausulam parenthesi includit, quod etiam Præsules consona sententia definiunt.

Unde si verum atque genuinum sit Adeodati hoc privilegium, ex illo constat, sæculo septimo solitos non fuisse Pontifices hujusmodi privilegia concedere, nisi illa prævidè ab Episcopis essent concessa aut probata: ita ut Pontificalis concessio verius esset privilegii ante dati confirmatio, quam novi concessio.

XX. Dixi, si verum atque genuinum sit Adeodati privilegium; multa quippè sunt, quæ non parùm suspectum reddant hoc privilegium seu Epistolam Adeodati.

Atque imprimis, quod innuat. Jam cessasse Pontifices, hujusmodi immunitates concedere Monasteriis; indirectè innuendo, ante hac à Pontificibus plures similes immunitates indultas fuisse, uti notavit Baronius: cum tamen nullibi hujusmodi authentica privilegia à Pontificibus ante annum 675. concessa reperiantur, neque ullus illius ætatis Scriptor illorum meminerit; nec legantur ullæ querelæ adversus similibus privilegiorum abusus, ob quos Pontifices à dandis supersedissent.

Præterea, quod non semel occurrat *Religiosus Presbyter & Abbas*, argumentum est haud leve, hanc Epistolam sæculo 10. aut 11. quo Abbates sæculares invaluerant, fabricatam esse; quo argumento aliquando & P. Papenbrochius indutus fuit, ut hoc privilegium tanquam fictitium rejiceret in Propilæo antiquario tomo 2. Sanctorum mensis Aprilis præfixo, ubi parte. 1. cap. 10. num. 127. ita loquitur. «Quod apud Baronium ex Papirio Massono habetur velut ab Adeodato Papa sub an. 675. concessum Turonensi Monasterio & Monachis S. Martini, id licet sit mutilum extrema parte, satis tamen habet unde novitia fictio deprehendatur, dum identidem *Religiosi* Abbatis meminit ex usu ejus temporis quo res Monastica tantum dispendium accepit quantum queri vix fas est per Abbates sæculares.

Scio ipsum Patrem Papenbrochium in suo Conatu Chronico-historico Judicium suum de fictione hujus privilegii retractasse, eidem Turonensi Monasterio libenter gratulans tam vetustum privilegium. Quod advertit (ait) *Religiosum* hic non aliter dici, ac tunc diceremus *Reverendum*: quam reflectionem desumpsit ex Mabilonio lib. 1. *De Re diplomat.* cap. 3. qui ibidem ostendere conatur, titulum *Religiosi* datum fuisse Abbatibus ante exortos Abbates sæculares.

Verum si totus privilegii contextus legatur, nescio an ibi Papenbrochius sat grave suæ retractationis fundamentum habuerit.

Et ut daremus, vocem *Religiosus* hic non opponi Abbati *sæculari*; neque hinc fictionis sufficiens argumentum desumendum foret, nequaquam tamen propterea Turonensi Monasterio de antiquitate seu privilegio *gratulandum* videbatur: quandoquidem alia essent non levia indicia & argumenta, quæ hoc privilegium ut minus admodum de fictione & suppositione suspectum faciant; quæ doctè proponit Joannes Launois in assertionione Inquisitionis in privilegium S. Medardi parte 3. cap. 20.

XXI. Quidquid sit, hoc satis compertum est, quod ante sæculum 11. aut 12. distinctio inter Monasteria exempta & non exempta in Synodis aut genuinis scriptis illius ætatis non occurrat; sed Monasteria passim generaliter & indefinite Episcoporum spirituali regimini subjecta dicantur.

XXII. Insuper & illud notandum, quod ante illa sæcula non occurrant illæ adversus hæc Monasteriorum aut Abbatum exemptiones querelæ: quæ sæculo 11. & sequentibus frequentes & graves fuere. Indicium haud obscurum vel sæculo undecimo primùm esse exortas exemptiones illas aut saltem adeo multiplicatas, ut multorum querelas excitarent.

XXIII. Sanctus Bernardus sub initium sæculi 12. scribens ad Henricum Senonensem Archiepiscopum, sive in tractatu *De Moribus & Officio Episcop.* cap. 9. quàm altè de Abbatibus exemptionem à jurisdictione Episcoporum ambigentibus, queritur: «Miror (ait) quosdam in nostro Ordine Monasteriorum Abbates hanc humilitatis regulam odiosâ contentione infringere: & sub humili (quod pejus est) habitu & tonsura tam superbe sapere, ut cum ne unum quidem verbulum de suis imperiis subditos suos prætergredi patiantur, ipsi propriis obedire contemnant Episcopis. Spoliant Ecclesias, ut emancipentur, redimunt se, ne obediant. Non ita Christus, ille siquidem dedit vitam, ne perderet obedientiam: quâ isti ut careant, totum fere suorum suorumque victum expendunt. Quid hoc est præsumptionis, o Monachi? Neque enim quia Prælati Monachis, ideo non Monachi: nempe Monachum facit professio Prælatum necessitas,

XXIV. Et infra: «Sed non propter me, inquit, facio, sed quæro Ecclesiæ libertatem, Olibertas omni (ut ita loquar) servitute servilior? Patienter ab hujusmodi libertate abstineam, quæ me pessimæ jaddicat superbiæ servituti. Plus timeo dentes lupi, quàm virgam pastoris. Certus sum enim ego Monachus, & Monachorum quæ-

»licunque Abbas, si mei quandoque Pontificis à propriis
»cervicibus excutere jugum tentavero, quod satanæ mox
»tyrannidi me ipsum subijcio. Advertens nimirum cruenta
»illa bestia, quæ circum quærens quem devoret, elonga-
»tam custodiam: hen! statim insilit in præsumptorem. Me-
»rito enim non cunctatur præsidere superbo, qui se jure
»regem gloriatur super omnes filios superbiæ. Quis dabit
»mibi centum in mei custodiam deputari Pastores? Quan-
»tò plures sentio mei curam agere, tantò securior exeo in
»pascua. Stupenda infania! Animarum non cunctor tur-
»bas mihi custodiendas colligere: & unum super propriam
»gravor habere custodem? Et quidem subjecti me de red-
»denda pro se ratione sollicitant: Qui autem præsumunt mihi
»ipsis potius (Paulo dicente) pervigilant tanquam rationem pro me
»reddituri. Illi etsi honorant, onerant: hi non tam premunt,
»quam protegunt. Scio me legisse: *Judicium durissimum his
»qui præsumunt, exiguo autem conceditur misericordia.* Quid igi-
»tur vos, o Monachi, Sacerdotum gravat auctoritas? Me-
»tuitis infestationem? Sed si quid patimini propter justi-
»tiam, beati. Sæcularem contemnitis? Sed sæcularior ne-
»mo Pilato, cui Dominus astitit judicandus.

XXV. Quamvis hæc contra sui Ordinis Abbates dicat
Bernardus, certum nihilominus est, & Cluniacensibus id
ipsum à S. Bernardo objectum esse, ex *Epist. 28. lib. 1. Petri
Venerabilis Abbatis Cluniacensis.* In hac enim Epistola
scribit hic abbas Cluniacensis, inter alia objici Cluniacen-
sibus, quod *proprium Episcopum habere refugerent.* Respondet
verò Petrus, id verum non esse, cum pro proprio Episcopo
agnoscant Romanum Episcopum. « Hunc unum & mex-
»mum nos habere Episcopum gloriamur (ait) *huic soli
»specialiter obedimus: ab hoc solo si causa, quod absit,
»exigeret, interdici, suspendi, atque excommunicari pos-
»sumus. Hoc ipsius Sanctæ Sedis irrefragabilis sanxit au-
»ctoritas: nec unius tantum, sed multorum Decreta inde
»apud nostram matricem Ecclesiam conservantur. Hæc
»ipsi ita condiderunt non ut hanc, de qua loquimur, Clu-
»niacensem Ecclesiam alteri Episcopo prius eam possiden-
»ti auferrent, sed à Fundatoribus, qui eam in proprio alo-
»dio construxerant, rogati ut propriam retinuerunt, atque
»soli Romano Pontifici eam in æternum subjacere decer-
»nentes, pluribus hoc privilegiis confirmaverunt.*

XXVI. Rationibus his in justificationem Cluniacensium
adductis tandem concludit: « Si autem adhuc perstatis, &
»nos malè agere jactatis, illum quem obtendimus impetite,
& nobis dimissis cum illo agite.

XXVII. Videns ergo Bernardus, Cluniacenses aliosque
ab Episcoporum auctoritate sese subtrahentes, auctoritatem
Sedis Apostolicæ in suam defensionem advocare; hocque
clypeo se tutos credere, querelam suam scribens ad Euge-
nium III. Papam exponendam credidit *lib. 3. cap. 4. De
Consideratione.* « Murmur loquor (inquit) & querimo-
»niam Ecclesiarum truncari se clamitant ac demembrari.
»Vel nullæ, vel paucæ admodum sunt, quæ plagam istam
»aut non doleant, aut non timeant. Quæris quam? Subtra-
»hantur Abbates Episcopis, Episcopi Archiepiscopis, Archi-
»episcopi Patriarchis sive primatibus. Bonæ species hæc?
»Mirum si excusari queat vel opus. Sic factitando probatis
»vos habere plenitudinem potestatis; sed justitiæ fortè non
»ita facitis hoc, quia potestis; sed utrum & debeatis, quæ-
»stio est.

XXVIII. Post hæc ostendere conatur, quam indecens sit,
Ecclesias Episcopis inferioribus subtrahere & sibi imme-
»diatè subijcere: « Quid item tam indignum tibi, quam ut
»totum tenens, non sis contentus toto, nisi minutias quas-
»dam, atque exiguas portiones ipsius tibi creditæ universi-
»tatis, tanquam non sint tuæ, satagas nescio quomodo ad-
»huc facere tuas? Ubi etiam meminisse te volo parabola
»Nathan de homine, qui multas oves habens, unam quæ
»erat pauperis concupivit. Hoc quoque veniat factum im-
»mo facinus Regis Achab, qui rerum summam tenebat, &
»unam vineam affectabat. Avertat Deus à te quod ille au-
»divit: *Occidisti, & possedisti.*

XXIX. Deindene forsitan ob fructum & commodum in
Monasteria & disciplinam Regularem ex concessa exemp-
»tione redundantia, eam justè à Sede Apostolica conceden-
»dam esse crederet, subjungit: « Nolo autem prætendas
»mibi fructum emancipationis ipsius: nullus est enim,
»nisi quod inde Episcopi insolentiores, Monachi etiam
»dissolutiores fiunt. Quid & quod pauperiores? Inspice
»diligentiùs talium ubique libertorum & facultates & vi-
»tas, si non pudenda admodum & tenuitas in his, & in il-
»lis secularitas invenitur. Matris noxiæ libertatis gemina
»soboles hæc. Quidni peccet licentiùs vagum & malè li-
»berum vulgus, cum non sit qui arguat? Quidni licentiùs
»quoque spoliatur ac deprædetur inermis religio, cum non
»sit qui defendat?

His aliisque emancipationum incommodis relatis, con-
cludit: « Non est arbor bona faciens fructus tales, insolentias,
»dissolutiones, dilapidationes, simultates, scandala,
»modia: quodque magis dolendum, inter Ecclesias inimici-
»tias graves, perpetesque discordias. Vides quam verus sit

»sermo ille: *Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt.* Quod
»si forte nec licet: Ignosce mihi, non facile adducor coo-
»sentire quod tot illicita parturit.

XXX. Præterea emancipationes seu exemptiones justi-
»tiam, quæ jus suum cuique tribuendum docet, repugnare
contendit: « Tunc tibi licitum censeas, suis Ecclesiis mu-
»tilare membris, confundere ordinem perturbare termi-
»nos quos posuerunt patres tui? Si justitiæ est ejus cuique
»servare suum; auferre cuiquam sua, justo quomodo pote-
»rit convenire?

XXXI. Cum autem Cluniacenses dicerent, Cluniacum
ab ipso Fundatore fuisse Sedi Apostolicæ subjectum, & in
sua fundatione ab eadem retentum: ideoque nihil Episco-
»po subtrahi à Sede Apostolica; sed duntaxat retineri, quod
petente Fundatore ipsa acceptavit; respondit S. Bernardus
« Nonnulla tamen Monasteria, sita in diversis Episcopati-
»bus, quod specialius pertinuerint ab ipsa sui fundacione
»ad Sedem Apostolicam pro voluntate Fundatorum, quis
»nesciat? Sed aliud est quod largitur devotio, aliud moli-
»tur ambitio impatiens subjectionis. « Qua si diceret, ve-
»rum est, nonnulla Monasteria ab ipsa sui fundacione ad
Sedem Apostolicam pro voluntate Fundatorum speciali-
»ter pertinere; sed aliud est quod largitur devotio, aliterum
»Fundatorum, aliud quod molitur ambitio impatiens subjectionis: Hæc
enim à disciplina & correctione atque subjectione Episco-
»porum se subducere per emancipationem molitur; illa ve-
»rò non quærit, nec largitur emancipationem; sed solam Se-
dis Apostolicæ protectionem ad conservationem eorum-
»que à Fundatoribus donata sunt, & liberæ Abbatis electio-
»nis. Quod à S. Bernardo verissimè dictum fuisse, ex dictis
capite præcedenti colligi potest, & latius exponetur capite
»sequenti ubi ostendemus, quod Fundator Cluniacensium
duntaxat Sedis Apostolicæ protectionem postulaverit; &
»quod specialis protectio Sedis Apostolicæ non inferat ex-
»emptionem.

XXXII. Hinc & sat apparet, quod privilegia & immu-
»nitates jam pridem ab Episcopis & Romanis Pontificibus
concessa, tanquam plenæ exemptiones, sensim à Monachis
reputari cœperint. Unde & Petrus Abbas Cluniacensis in
citata *Epistola 28.* ut exemptionum antiquitatem adstrueret,
allegat Epistolas S. Gregorii ad Luminosum Abbatem, &
Castorium Episcopum Ariminensem: cum tamen nec S.
Gregorius in his epistolis de exemptionibus loquatur, nec
data primitus privilegia ad exemptiones à spirituali Juris-
»dictione spectarent, uti *cap. 2.* dictum est.

XXXIII. Circa idem tempus, quo in Gallis contra ex-
»emptiones seu emancipationes queritur S. Bernardus, in
eisdem stylum strinxit in Anglia celebris ac ille eruditus
Bathoniensis Archidiaconus Petrus Blesensis.

Fidem facit Epistola 68. quæ quidem sub nomine Ri-
»chardi Archiepiscopi Cantuariensis dirigitur ad Alexan-
»dram III. sed Petri Blesensis calamo & stylo exarata. In hac
vehementia atque acerbiorè stylo exemptiones invadit, eas-
»que iisdem pene coloribus quibus Bernardus depingit,
« Adversus Primates & Episcopos intumescunt Abbates,
»nec est, qui majoribus suis reverentiam exhibeat & ho-
»norem. Evacuatum est obedientiæ Jugum, in qua erat
»unica spes salutis, & pravariationis antiquæ remedium:
»Detestantur Abbates habere suorum excessuum correcto-
»rem, vagam impunitatis licentiâ amplectuntur, clau-
»stralisque militiæ Jugum relaxant in omnem desiderii li-
»bertatem. Hinc est, quod Monasteriorum ferè omnium
»facultates datæ sunt in direptionem & prædam. Nam Ab-
»bates exterius curam carnis in desideriis agunt, non cu-
»rantes, dummodò lautè exhibeantur, & fiat pax in diebus
»eorum: claustrales verò, tanquam acephalotio vacant &
»vaniloquio: nec enim præsidem habent, qui eos ad fru-
»gem vitæ melioris inclinet.

XXXIV. His aliisque pessimis emancipationum & ex-
»emptionum fructibus enumeratis concludit: « Quid est
»eximere ab Episcoporum Jurisdictione Abbates, nisi con-
»tumaciam, ac rebellionem præcipere, & armare filios in-
»parentes?

Deinde nonnullis interpositis, ait: « Monasteria enim,
»quæ hoc beneficium damnatissimæ libertatis sive Apo-
»stolicæ auctoritate sive quod frequentius est bullis adol-
»terinis adeptæ sunt, plus inquietudinis, plus inobedienciæ,
»plus inopiæ incurrerunt: ideoque & multæ doctus, quæ
»nominatissimæ sunt in sanctitate & religione, has immu-
»nitates aut nunquam habere voluerunt, aut habitas con-
»tinuò rejecerunt.

XXXV. Denique rogat Pontificem, ut si Malmisbū-
»riensis Abbas (occasione cujus hæc epistola scripta fuit) ip-
»sum accedat: « illius non admittat privilegia, donec mani-
»feste liqueat ex collatione Scripturæ & Bullarum, quo
»tempore & à quibus Patribus sint indulta.

Rationem hujus præmittendæ indagacionis subjun-
»git: « Fallaciorum enim præstigiola malitia ita in Episco-
»porum contumeliam se armavit, ut fallitas in omnium
»ferè Monasteriorum exemptione prævaleat, nisi in
»decilio-

»decisionibus & examinationibus faciendis. Judex veritatis exactior districtissimus intercedat.

XXXVI. Contra exemptiones non mitiori stylo à Petro Blesensi exarata est *epistola* 90. qua fratrem suum recenter electum in Abbatem Maniacensem hortatur ut, vel hisce exemptionis privilegiis, vel dignitati Abbatiali renuntiet: »Si Romanus Pontifex à jurisdictione vestri Episcopi vos exemit, nolite quæso uti privilegio, quod materiam rebellionis inducit.

Et infra: « Per salutem itaque Patris qui nos genuit, & per ubera quæ suximus in eadem matre, frater, unice vos adjuro & deprecor, ut in signum *plene humilitatis*, Pontificalia resignetis insignia: aut, si hoc sine scandalo fieri nequit, renuntietis in manu Domini Papæ Monasterii administrationem, & substituto ibi ad instantiam vestram Pastore idoneo, vos ad claustrale otium & salubrem militiam convertatis.

XXXVII. Eodem declinante sæculo 12. scribebat Joannes Saresberiensis Episcopus Carnotensis, vir in Divinis Scripturis eruditus, & in sæcularibus litteris nobiliter doctus, nec minus religione, quam scientia venerabilis, teste Joanne Trithemio.

Hic *lib. 7. cap. 21. De Nugis Curial.* teterrimo stylo describit quosdam hypocritas, qui sub pallio religionis homines miserè seducebant, & eorum marsupia evacuabant; utque hæc impunè faciant: « Ad Ecclesiam Romanam confugiunt (ait) quæ mater pietatis religioni consuevit provide re quietem. Implorant opem ejus, protectionis implorant clypeum, ne cujusquam possint malignitate vexari, & se possint plenius exhibere & charitatis exhibere manus, nec decimas dent, Apostolico privilegio muniuntur. Procedunt ulterius, & quo sibi plura impunè liceant, à jurisdictione omnium Ecclesiarum se ipsos eximunt & efficiuntur Romanæ Ecclesiæ filii spirituales.

Dein relatis pluribus horum hypocritarum fraudibus & excessibus, addit hoc notandum: « Si eis obloqueris, religionis inimicus & veritatis diceris impugnator. « Hoc quam frequenter hodie verificetur, notius est, quam ut probari debeat.

XXXVIII. Hisce omnibus consonat, qui sub finem sæculi 12. floruit Petrus Cantor, qui multum invehitur in has exemptiones, in Verbo abbreviato *cap. 44.* cujus hoc est summarium: *Contra eos qui exuunt se à jurisdictione suorum Prælatorum*: atque inter alia dicit: « Cum quælibet Provincia suum habeat Metropolitanum, quælibet Diocesis suum Episcopum, absurdum & enormè videtur, Ecclesiam vel Abbatem esse in Episcopatu illius & de Episcopatu illius, & non sub Episcopo illius Diocesis: non ei subjectus, licet sit de Episcopatu & in Episcopatu illius.

XXXIX. Horum aliorumque querelæ admodum verisimile reddunt, exemptionum usum sæculo 12. vel initium sumpsisse, aut magnum tum incrementum accepisse, ut tot querelas præteritis temporibus ignotas excitarit.

XL. Verùm licet hæc sanctorum & illustrium virorum queremoniæ novitiam probare videantur exemptionum originem, has tamen suffocare non potuisse evincunt sequentium sæculorum frequentissimæ querelæ, nec non remedia ad earum abusum coercendos adhibita. Concilium Lateranense sub Alexandro III. in *Cap. 3. De Privileg.* ait: « Fratrum & Coepiscoporum nostrorum conquestione commperimus, quod Fratres Templi & Hospitalis & alii Religiosi indulta sibi ab Apostolica Sede privilegia excedentes, contra Episcopalem auctoritatem multa præsumant, quæ ad scandalum faciunt, & grave pariunt periculum animarum.

Easdem querelas sæculo 13. renovavit Concilium Lateranense sub Innocentio III. in *Cap. 12. De Excessib. Prælat.*

XLI. Eodem sæculo 13. exorti Ordines Fratrum Mendicantium; attendentes eorum sanctissimi Fundatores & Patres, quantas hæc privilegia in Ecclesia turbationes, & Episcoporum atque Prælatorum querelas & offensiones excitarent, ab iis abstinendum judicarunt; atque subjeci Episcopis voluerunt: præsertim quia Ordines suos ita instituere intendebant, ut ipsorum Sodales Episcopis & Pastoribus cooperatores ac subsidiarii accederent, uti supra parte 1. *tit. 3. cap. 7.* ostendimus.

XLII. Quam alienus ab exemptionibus ac privilegiis fuerit S. Franciscus, ostendit piissimum ejus Testamentum, in quo inter alia monita hoc moriens Filiis suis datum voluit. « Præcipio firmiter Fratribus universis per obedientiam, quod ubicunque sint, non audeant petere aliquam litteram in Curia Romana: « adeoque nec litteras exemptionis: quod & probat ejusdem Sancti Patris apothegma: « Hoc meum & Fratrum meorum est privilegium, nullum habere privilegium super terram, sed omnibus obedire, & inferiores nos omnibus reputare.

XLIII. Merito proinde Cardinalis Baronius ad annum 676. notat, « ut Monachi ab Episcopali obedientia hujusmodi privilegiis se subtraherent, nec gratum fuit S. Franciscus; sed Fratris Eliæ, hominis non divino spiritu, sed carnis prudentiâ nitentis, opus fuit.

XLIV. Quod in Ordine S. Francisci effectum fuit, per Fratrem Eliam ejusque alieclas id & sensim in cæteris Mendicantium Ordinibus obtinuit.

XLV. Cùm autem hæc privilegia ultra Monasticam ac domesticam disciplinam ad functiones hierarchicas, ipsi extenderent; atq; in his ab Episcopali auctoritate exemptos se prætenderent, mirum quantâ ex his privilegiis scandala & contentiones exorta sint; quantæque adversus hos privilegiatos Fratres hinc excitatæ Prælatorum querelæ.

XLVI. Gravissimas querimonias Episcoporum Provincia Remensis circa annum 1287. (dum notabilis Belgii nostri portio huic Provinciæ in spiritualibus suberat) videre licet in Epistola Circulari ex Concilio Provinciali data: quæ deplorant scandala & animarum pericula, quæ in populo & Clero sunt exorta, eo quod Fratres Prædicatores & Minores Bullas privilegiorum se intelligere dicerent & assererent « eo modo quod dilucidè obviant Juri communi, Conciliis & Constitutionibus Romanorum Pontificum, & intentioni etiam concedentis.

Vide latius hæc relata in Epilogo *Repaguli Canonici adversus nimiam exemptionum à jurisdictione Episcoporum extensionem*: ubi & referuntur verbi Alvari Pelagii ex *lib. 2. de Planctu Ecclesiæ cap. 66.* quibus exponit, quanta mala Ordo Minorum passus sit, quia contra voluntatem S. Francisci in suo Testamento declaratam privilegia fuerunt impetrata.

XLVII. In Concilio Viennensi sub initium sæculi 14. « agitatum fuisse de revocandis exemptionibus, restituendoque Episcopis vetere Jure in religiosas familias, quæ in eorum Diocesisibus agerent, « scribit Odericus Raynaldus in appendice ad annum 1312. *num. 24.* Additque, « Afferebantur etiam ab Episcopis variæ querelæ contra exemptos, à quibus Episcopalis ordinis auctoritatem contemni, pluraque contra fas sub exemptionum clypeo pertentari expostulabant.

XLVIII. Porro privilegia hæc nunquam majus incrementum sumpsere, quam cum in Ecclesia Romana schismata fuerunt: tunc enim Romani Pontifices, aut pro talibus se gerentes, ut Ordines, Capitula vel potentiores personas sibi faventes haberent, facilè novis privilegiis & gratiis cumulabant; quemadmodum in luctuoso illa schismate, quod ab obitu Gregorii XI. incepit & vix finem accepit in electione Martini V. contigisse deplorat ipse Martinus V. in *Bulla De Exemptionibus sess. 43. Concilii Constantiensis* evulgata, in *grave ipsorum Ordinariorum præjudicium*: quapropter, paucis exceptis, omnes exemptiones ab obitu dicti Gregorii, XI. concessas sacro approbante Concilio (Constantiensi) revocet, atque Ecclesias, Monasteria & alia loca in pristinam Ordinariorum jurisdictionem reducit, addita hoc notanda clausula: *Non intendimus exemptiones de cætero facere, nisi causâ cognitâ, & vocatis quorum interest* Extat hæc Bulla Martini V. *Tomo 12. Concil. General. col. 254.*

XLIX. Cæterum quam frequentes fuerint circa has exemptiones excessus, quotque excitatæ quæstiones sæculo 13. & sequentibus, probant omnia illa tum Conciliorum Decreta, tum Pontificum Romanorum Decretales Corpori Canonico inserta, quibus & quæstiones resolvuntur, nec non regulæ quædam statuuntur, quibus abusibus obviam eatur, & exemptionibus hisce limites figantur, quæ pro hodierna praxi & disciplina capite sequenti exponemus.

L. Ex citata Bulla Martini V. patet, non tantum Religiosos eorumque Monasteria privilegia exemptionis obtinuisse; sed & Capitula Canonicorum, nec non Studiorum Scholas sive Universitates, à jurisdictione Episcoporum fuisse exempta; quod & moderna praxis quoque evincit.

LI. Quandonam Capitula Canonicorum præsertim Cathedralium exemptiones prætere cœperint, incertum est. Illud apparet sæculo 12. nondum horum exemptiones notas fuisse, Neque enim ullæ de hac exemptione apud S. Bernardum aliove ei cœævos Auctores querimonie occurrunt; sed hæc duntaxat contra Religiosorum exemptiones diriguntur.

Quapropter admodum verisimile est, ad exemplum Religiosorum, sæculo 13. & sequentibus, Capitula cœpisse exemptiones à jurisdictione Episcoporum prætere, easque sensim prætextu immunitatis in temporalibus, & correctionis, quam Capitulum vel Decanus habebant, invaluisse, dissimulantibus subinde Episcopis, aut etiam consentientibus, maximè dum electio Episcoporum à Capitulis dependebat; uti rectè advertit & deduxit Advocatus Regius coram Parlamento Parisiensi, in causâ pendente in eodem Parlamento inter Archiepiscopum Senonensem & ipsius Capitulum Cathedrale prætere exemptionem. Integer discursus refertur in Opere cui titulus: *Journal, des Audiences* tomo 3. *lib. 1. cap. 31.* Plura Capitula etiam Cathedralia exempta enumerat Joannes Lomede in Senatu Parisiensi Patronus in *Tractatu De Exemptionibus Ecclesiasticis cap. 4.*

LII. Universitates quando jurisdictioni Ordinariorum subtrahi,

subtrahi, & Sedi Apostolicæ immediatè subjici cœperunt, similiter incertum est. Illud valde verisimile est, rationem hujus subtractionis esse, quod cum Universitates præcipuè ad scientias tradendas sint institutæ; atque inter scientias emineat scientia Theologica, quæ & difficiliore & graviores quæstiones & controversias parere solet, maluerint utriusque judicaverint Sedi Apostolicæ suarum difficultatum & quæstionum decisiones, ac unà modum docendi, & regimen Academicum esse subjectas quàm particulari Episcopo, in cujus Diœcesi Universitas est erecta. Accedit, quod tandem invaluisse, ut publicæ Universitates auctoritate Sedis Apostolicæ erigerentur, & privilegiis donarentur, quemadmodum sub initium sæculi 15. hæc Universitas auctoritate Martini V. primùm quoad quatuor Facultates erecta est, quibus per Eugenium IV. immediatam Martini V. successorem Facultas Theologica adjuncta, variisque privilegiis per dictos Pontifices eorumque successores decorata fuit Universitas, quam & sibi immediatè subjectam voluerunt, uti & modo ab Ordinarii Jurisdictione exempta manet, uti ex Præsidi Everardi refert Erasmus à Chokier De Jurisdictione Ordinarii in exemptos parte 1. quæst. 27. & addit: *Latiq; per privilegia Lovanii typis mandata probatum est.*

LIV. Exemptio Religiosorum & Canonicorum cœperunt & singulares personæ seu Regulares seu sæculares variis titulis sibi exemptionem & libertatem à subjectione sui Episcopi impetrare, quemadmodum ipsa Synodus Trid. pluribus locis insinuat, atque signanter *sess. 24. cap. 11. De Reform.* Ubi & deplorat, has exemptiones perturbationem in Episcoporum jurisdictione excitare, & exemptis occasionem laxioris vitæ præbere. Sed de his latius infra cap. 7.

CAPUT V.

Principia quædam Juris in hac materia Exemptionum notanda.

- 1 Exemptiones juri communi sint adversæ.
- 2 Ideoque & odiosæ.
- 3 Et etiam tanquam odiosæ restringendæ.
- 4 Non judicandum pro exemptione nisi verbis expressis sit concessa.
- 5 Receptio in protectionem specialem Sedis Apostolicæ non probat exemptionem.
- 6 Fundatores solebant petere litteras protectionis; & nominatim protectionum Sedis Apostolicæ petiit Fundator Cluniacensium.
- 7 Jubet hic Fundator annum censum solvi Ecclesiæ Romanæ.
- 8 Solutio censûs in signum protectionis non arguit exemptionem.
- 9 Fundator Cluniacensium censum voluit solvi in signum protectionis.
- 10 Licet non exprimatur censum solvi in signum protectionis, non tamen ejus solutio infert exemptionem.
- 11 Unde non rectè voluerunt Cluniacenses Monasterium suum in sua fundatione fuisse exemptum.
- 12 Sed rectè dixit S. Bernardus, aliud esse, quod largitur devotio Fundatorum, & aliud, quod molitur ambitio impatiens subjectionis.
- 13 Quando nam solutio censûs probet exemptionem?
- 14 Exemptio non probatur verbis narrativis in Litteris Pontificis occurrentibus.
- 15 Exemptio probatur, si Pontifex positivè asserat, ipsam Ecclesiam esse exemptam.
- 16 Item si asserat, eam ad jus & proprietatem Romanæ Ecclesiæ specialiter vel simpliciter pertinere.
- 17 Item si pronuntiet, quod Ecclesia sit libera; vel quod ad indicium libertatis solvat censum R. E.
- 18 Si Ecclesiam eximat ab Ordinarii potestate.
- 19 Si recipiantur in proprios & speciales subditos R. E. secus si in speciales filios.
- 20 Quæ ratio diversitatis.
- 21 Car dominus servum nominando suum filium censeatur dare libertatem potius, quàm Pontifex nominando filios R. E.
- 22 Licet Abbati aut Capitulo detur jurisdictio, non propterea arguitur exemptio.
- 23 Dum exemptio est dubia, Ordinarius utitur sua auctoritate.
- 24 Si possessio sit pro exemptione, hæc manet quousque contrarium in petitorio probetur.
- 25 Exemptio intra terminos privilegii concludenda.
- 26 Et ex tenore privilegii de ea judicandum.
- 27 Divisio exemptionis in personalem & localem seu mixtam.
- 28 Utriusque exemplum ex Jure communi.
- 29 Exemptio personalis apparet magis odiosa.
- 30 Exemptio localis seu mixta non operatur, si delictum sit commissum, aut contractus nixtus, vel res sita in loco non exempto.
- 31 Secus si fuerit personalis.
- 32 Exemptio Ecclesiæ Conventualis aut Collegiæ non comprehendit Presbyterum habentem curam Parochianorum, & quare?

- 33 Exemptio personalis sequitur personam ubicunque locorum.
- 34 Non tamen extenditur ad ea, quæ gerit ut Præfectus loco non exempto.
- 35 Exemptio Canonicorum Capellæ Ducis Burgundiæ non eximit in qualitate Parochorum.
- 36 Ex his conficitur regula, quod exempti in una qualitate non sint propterea exempti in alia qualitate.
- 37 Hinc exemptio Canonicorum non extenditur ad functiones hierarchicas.
- 38 Similiter exemptio Academica non extendenda ultra Academica.
- 39 Unde admittit Academia Ordinationes Episcoporum super vita & honestate suorum Clericorum in Academia residentium.
- 40 Decretum Synodi Mechliniensis super delatione habitus Clericalis à Beneficiatis Academicis.
- 41 Optandum, ut Episcopi Beneficiarios in Academia studentes ad habitum Clericalem cogere.
- 42 Exemptio Regularibus indulta restringenda ea, quæ ut Regulares agunt.
- 43 Unde ad functiones hierarchicas non porrigenda.
- 44 Exemptio etiam totalis non abscondit exemptos à Diœcesi, nec facit locum exemptum nullius Diœcesis.
- 45 Tenentur exempti generalibus Legibus concernentibus regimen Diœcesis in materia omnibus communi.

I. IN præcedentibus abundè probatum fuit, non tantùm Clericos, sed & Monachos & Moniales speciatim jurisdictioni & correctioni Episcoporum ex Canonica institutione esse subjectos, ac per consequens, exemptiones seu Clericos seu Monachos ab ea subducentes Canonice Institutioni & Juri communi esse odiosas.

II. Cum autem Ecclesia desideret, ut quantum fieri potest, Canones & Jura morum directionem & disciplinam spectantia inviolata permaneant, violentum omnino atque odiosum reputat, omnem quem ob certas circumstantias pati cogitur, à Sacris Canonibus & Jure communi recessum. Unde illud Glossæ à Canonistis vulgò probatum: *Regula & antiquo juri standum est, nisi in quantum reperimus recessum.*

III. Hinc nemo Canonistarum dubitat, quin exemptiones, tanquam à Jure & Canonibus recedentes, comprehendantur sub odiosis, de quibus pronuntiat *Cap. 1. De R. I. in VI. Odiâ restringi, & favores convenit ampliari.* Similiter & hanc Juris Regulam in *Cap. 28. eod.* exemptionibus esse applicandam: *Quæ à jure communi exoriantur, nequaquam in consequentiam sunt trabenda.* Præsertim quia exemptiones sunt ex iis privilegiis & recessibus à jure communi, quæ vix ab excessibus libera sunt: ut ob eas præcipuè factum videatur, ut in Decretalibus unus idemque titulus inscribatur: *De Privilegiis & Excessibus privilegiorum.*

Ex quo ulterius concluditur, exemptiones intra ipsum verborum rigorem ita esse restringendas, ut quantum tenor ipsorum patitur, à Canonibus & jure communi non recedatur, ipsaque Ordinariorum jurisdictio salva maneat.

IV. Conformiter ad has regulas rectè resolvit Zypæus *Consultat. 1. De Privilegiis.* "Exemptiones odiosæ sunt tanquam juri communi adversariæ Hierarchiæ Ecclesiasticæ inimicæ, & quæ Jus alteri auferant: scilicet auctoritatem suam Ordinariis locorum: quod Princeps aut Pontifex nunquam facere censeatur, nisi disertis admodum verbis expresse erit."

Hinc illud Canonistarum: *Exemptio indiget speciali beneficio, quia est ODIOSA, & pugnat contra jus commune.*

Conforme igitur Juris Regulis, atque menti Ecclesiæ est Decretum Patrum Concilii Tolosani, quo præterito sæculo decreverunt: "ut hunc in exemptionum cognitione Episcopi modum adhibeant, & ut illas ad unguem observent, & ultra quam loquuntur, minimè extendant." Rationem hanc sui Decreti præmittentes, quia "Episcoporum jurisdictioni non mediocre impedimentum, exemptis profusioris vitæ occasionem, Christianis non vulgare scandalum afferre, laxius, quam par sit acceptæ exemptiones consueverunt." An. 1590. parte 4. cap. 16.

Itaque nequaquam exemptio judicanda, nisi expressis & claris verbis exemptio concessa sit.

V. Quibus autem verbis censeatur concessa exemptio, sæpius dubitatum fuisse evincunt Responso & Declarationes Pontificum, quæ super his emanarunt, & Corpori Juris inclusa sunt.

Quæsitum aliquando fuit ab Innocentio III. "Utrum Clerici & laici, qui litteras protectionis ostendunt, in quibus personæ suæ expresse nomine cum omnibus rebus suis sub Apostolica protectione consistere declarantur, à Jurisdictione Episcopi Diœcesani sint exempti?" Respondet Innocentius in *Cap. 18. & De Privil.* "Quod per litteras hujusmodi ab Episcoporum suorum potestate minimè subtrahuntur."

Ex hoc Pontificis Responso, junctâ Decretali Alexandri III. in Cap. 8. & eod. unanimi consensu concludunt Canonistæ post Glossam ad dictum Cap. 8. verbo *Protectione*: "Licet Papa recipiat aliquos sub sua protectione, non sunt propterea subtrahiti à jurisdictione Episcoporum."

VI. Hujusmodi litteras protectionis solebant expetere Fundatores Monasteriorum & Ecclesiarum, quibus quieti Monachorum tam in temporalibus, quam spiritualibus prospicere non autem à Jurisdictione Episcoporum eximere intendebant. Atque nominatim Guilielmus Dux Aquitaniz & Comes Avernorum Cluniacensium Fundator voluit, ut "Monachi in Cluniaco juxta S. Benedicti Regulam viventes haberent tuitionem ipsorum Apostolorum (Petri & Pauli) atque Romanum Pontificem defensorem." Extat hæc fundatio seu testamentum dicti Fundatoris tomo 8. Concil. general. col. 565.

VII. Jubet in super Fundator Cluniacensium, ut monachi persolvant ipsi Ecclesie Romanæ quandam speciem census, nimirum, "Ut per quinquennium Romæ ad limina Apostolorum ad luminaria ipsorum concinnanda decem solidos præfati Monachi persolvant."

VIII. Porro notum est, solutionem census non inferre exemptionem, præsertim si expressè dicatur, eum persolvi in signum protectionis, uti citato Cap. 8. declaravit Alexander III. dicens: "Si ad indicium perceptæ protectionis census persolvitur, non ex hoc juri Diocæsani Episcopi aliquid detrahitur."

IX. Fundatorem autem Cluniacensium jussisse censum hunc persolvi ad indicium protectionis indicat ipse Fundator, dum verbis supra citatis quibus censum persolvi mandat immediate subdit: "Habeantque tuitionem ipsorum Apostolorum, atque Romanum Pontificem defensorem."

X. Quinimo, si dicatur simpliciter, quod aliqua Ecclesia Romanæ Ecclesie annum censum solvat, non propter hoc exempta Ecclesia dici debet, "ait Bonifacius VIII. in Cap. 10. De Privil. in 6.

"Idem dicimus (pergit Bonifacius) si circa aliqua per privilegium concedatur libertas, & clausula de censu annuo persolvendo sequatur: ut si aliquibus quod ab alio, quam à Papa seu ejus Legato Excommunicari, suspendi aut interdici non possint, vel aliquid aliud specialiter à Sede Apostolica sit indultum: vel etiam dicatur, quod in speciales Romanæ Ecclesie filios sint assumpti, & sequatur in privilegio, quod Ecclesie Romanæ ad indicium libertatis perceptæ annum censum solvant. His enim & consimilibus casibus sic in certis privilegiati articulis Ordinarium jurisdictioni quantum ad alia sunt subjecti."

XI. Ex his patet, multum aberrasse, Cluniacenses à mente sui Fundatoris, dum prætendebant, Monasterium suum in sui fundatione à jurisdictione Episcopi fuisse exemptum, & soli Romano Pontifici subjectum.

XII. Rectè verò dixit sanctus Bernardus "Aliud est quod largitur devotio (Fundatorum) aliud quod molitur ambitio impatiens subjectionis." Illa nimirum largitur protectionem adversus oppressiones & infestationes, hæc verò impatiens subjectionis molitur jugum Canonice subjectionis excutere. Vide dicta capite præcedenti, & latius in Repagulo Canonico adversus nimiam exemptionum extensionem Regulâ 6.

XIII. Ut autem solutio census probet exemptionem, debet indefinitè dici quod Ecclesie Romanæ annum censum solvat, ad perceptæ indicium libertatis. "Uti in citato Cap. 8. loquitur Bonifacius VIII. Hinc concludit Erasmus A ChoKier De Jurisdictione Ordinarii in Exemptis part. 1. qu. 10. num. 8. ut ex censu probetur exemptio, debet aliunde apparere quod ex causa concessæ exemptionis illius solutio pensetur."

XIV. Insuper, "si Papa in aliquo privilegio vel scriptura non facta principaliter super donatione vel sententia exemptionis seu etiam libertatis, aliquam Ecclesiam ad jus & proprietatem Romanæ Ecclesie pertinere, vel consimilia verba parret: non propterea illius Ecclesie exemptio est probata, nisi de libertate aliter doceatur, "uti scribit Bonifacius in citato cap. 10.

Hinc uno consensu concludunt Canonistæ, exemptionem Ecclesie sufficienter non probari per verba narrativa; quia, ut hic notat Glossa verbo, *Probata*, "jus commune est contrarium, & sequerentur hoc casu plenæ exemptiones."

XV. Probatum verò exemptio juxta declarationem Pontificis in citato cap. 10. Primò, "si Ecclesie vel Monasterio exemptionis privilegiū concedendo, vel super ipsius exemptiones sententiando (cum de ipsius exemptionis negotio nageretur) asserat ipsam Ecclesiam fore exemptam."

XVI. Secundo, si asserat, "eam juris Beati Petri existere, sive ad jus & proprietatem Romanæ Ecclesie, vel ad Romanam Ecclesiam specialiter & sine medio, vel etiam simpliciter pertinere, per hoc plenè debet exempta hujusmodi Ecclesia judicari."

XVII. Tertio, "si privilegium contineat, vel ipse Papa per modum exprimat supra scriptum, quod Ecclesia sit libera, seu quod potiatur Romanæ Ecclesie libertate;

vel quod in hoc prerogativa gaudeat speciali: aut si dicat indefinitè, quod Ecclesie Romanæ solvat annum censum ad perceptæ indicium libertatis."

XVIII. Quarto, si asserat, quod ipsam Ecclesiam eximat ab Ordinarii potestate: vel quod non audeat Episcopus Cathedram collocare, aut imperandi (seu ordinationem quamvis levissimam faciendi) exercere aliquam potestatem.

XIX. Denique "si aliqui recipiantur in proprios & speciales subjectos, censetur exempti."

"Non sic (ait Pontifex) si in proprios & speciales filios Romanæ Ecclesie sunt suscepti: tales quippe exempti propterea non existunt."

XX. Rationem diversitatis allegat hinc Glossa verbo, *Non existunt*, quia "ubi Papa exprimit aliquos speciales subjectos si essent alii subjecti, non essent speciales subjecti: & ideo illa verba exemptionem faciunt. Sed licet aliquis sit filius, non sequitur quod sit specialis subjectus: quia unius potestatis filius, alteri potestati posset esse subjectus: & ideo aliud hic, aliud ibi. Filatio ergo amorem & privilegium denotat, specialis subjectio exemptionem."

XXI. Notat quoque ibidem Glossa, quod huic Pontificis resolutioni non obstat *Lex unica Cod. De Latin. lib. toll.* in qua "si dominus apud acta nominet servum filium suum, dicitur ei libertatem concessisse: quia ibi sibi soli (domino) sit præjudicium: hic autem fieret præjudicium Ordinario, cujus jurisdictioni potius est favendum."

XXII. Per hoc quod Abbati aut Decano seu Capitulo detur potestas corrigendi & puniendi suos respectivè Monachos aut Canonicos, non censetur data exemptio ab auctoritate Episcopi: sed duntaxat illa cumulativè data præsumitur, quemadmodum jam pridem in formula privilegii à Marculfo Monacho exarata notatum fuit his verbis: "Et si aliquid Monachi de eorum Religione tepidi haud secus egerint, secundum Regulam ab Abbate, si prævalet, corrigatur, sin autem, Pontifex de ipsa civitate coercere debet: qua nihil de Canonica auctoritate convellitur, quidquid domesticis fidei pro quietis tranquillitate tribuitur." Vide Zypæum *Consult. 1. num. 28. De Majoritate & Obed.* & Fagnanum ad Cap. QUANTO & De Officio Ord. ubi latè probat, quod jurisdictio alicui data, censetur in dubio cumulativè, non privativè concessa.

XXIII. Si verba privilegii sint dubia, aut de titulo exemptionis non facta plena probatio, poterit Ordinarius sua auctoritate & jurisdictione uti quoadusque ipsa exemptio plenè probata sit. Cum enim jurisdictio Ordinarii de Jure communi fundata sit in omnes Ecclesias suæ Diocæsif, hæc integra manet, quamdiu non sit plenè probatum, speciali titulo quoad hunc articulum derogatum esse Juri communi: quod in terminis declaravit Pontifex in Cap. 7. De Privilegiis in 6. cujus verba retuli supra cap. 1.

Conformiter ad hanc regulam à Canonistis communiter probatam tradit Zypæus in Jure novo tit. De Officio Ordinarii n. 19. "In iis ubi exemptio dubia est, Episcopus ex assensu sua jurisdictione uti potest, adeoque etiam in casu Capituli 3. sess. 6. Concilii Tridentini solus procedere potest, donec Capitulum per tres conformes sententias docuerit de legitima sua exemptione: ut Congregatio Concilii, inquit, Joanni Maldero Episcopo Antverpiensi respondit & alias sæpius."

XXIV. Si tamen Monasterium aut Capitulum esset in quasi possessione exemptionis, non posset Ordinarius iptum Monasterium aut Capitulum in hac quasi possessione turbare, nisi via Juris ostenderetur, hanc quasi possessionem esse vitiosam, & titulo sufficienti destitutam quemadmodum in simili dictum est parte 2. tit. 33. cap. 3 num. 20.

XXV. Ulterius exemptiones tanquam Juri communi adversæ, non tantum plenè probandæ sunt; sed in super intra ipsos terminos exemptionis sive privilegii concludendæ, ut non recedatur à Jure communi, nisi quatenus ipse tenor privilegii recedere cogit.

XXVI. Hinc Alexander III. in Cap. 8. De Privil. monet Legatum suum, "quod inspicienda sunt Ecclesiarum privilegia, & ipsorum tenor sit diligentius attendendus."

Et in Cap. 7. eod. quarenti Episcopo, qua libertatis prerogativa gauderent Templarii & Hospitalarii, respondit idem Alexander III. "Non dubitamus quin aliam libertatem habeant in locis, in quibus, antequam pervenissent ad eos, fuerant habitatores, quod totum ex inspectione Privilegiorum plenius advertere potest & secundum quod inveneris, ita observes. Sic enim eos volumus Privilegiorum suorum servare tenorem, quod eorum metas minimè transgredi videantur."

XXVII. Ex ipso proinde tenore privilegii de exemptione judicandum est; atque imprimis attendendum, quæ species exemptionis sit, an personalis, an localis seu mixta.

Personalis est, qua particulares duntaxat personæ exemptuntur, nulla habita ratione loci.

Hujusmodi habent certæ personæ propter privilegium specialiter iis indultum non loci vel Monasterii alicujus, sed favore personali, uti loquitur Joannes Lomede in citato

tato Tractatu cap. 2. aitque hoc modo exemptos Aulicos Regis Franciæ esse & agnoscere tantum magnum Franciæ Eleemosynarium. Afferitque cap. 4. n. 4. "Aulicis exemptis esse magnum Franciæ Eleemosynarium pro Episcopo.

Locales verò sunt, quæ sunt loco vel Monasterio; ita ut personæ sint exemptæ cum respectu ad locum.

XXVIII. Utriusque privilegii mentio occurrit in Cap. 3. De Privilegiis in 6. ubi Pontifex omnes Indulgentias & privilegia quibuscunque singularibus personis Ecclesiasticis vel secularibus cujuscunque sint dignitatis vel præmiæ, quod Interdicti à quocunque vel excommunicari non possint, nec terræ vel Ecclesiæ ipsorum Ecclesiastico interdicto supponi, sub quacunque forma verborum concessa, ad Ordinariorum sententias & processus prohibet extendi.

Excipit autem Pontifex Indulgentias & privilegia Religiosis quibuscunque, non personarum duntaxat, sed Ordinum privilegiatorum vel locorum ratione sub hujusmodi forma concessa: ut scilicet hæc etiam ad sententias Ordinariorum extendantur.

XXIX. Hic non tantum habemus distinctionem privilegii personalis & realis sive localis; sed insuper quod latiorrem & favorabiliorem interpretationem accipiat privilegium Monasterio, aut integro Ordini indultum, quam privilegium certis & particularibus, ob favorem personalem concessum; hocque quam illud magis odiosum sit, ut exsequentibus apparebit.

XXX. Et quia exemptio localis, puta Monasterio concessa quendam respectum habet ad locum, ita ut Religiosi censeantur exempti tanquam membra istius Monasterii, Concilium Lugdunense sub Innocentio IV. in Cap. 1. De Privil. in 6. "Declaratione irrefragabili definit, quantumcunque sic exempti gaudeant libertate, nihilominus tamen ratione delicti, sive contractus, aut rei de qua contra ipsos agitur, ritè possunt coram locorum Ordinariis conveniri, & illa quoad hoc suam in ipsos jurisdictionem (prout Jus exigit) exercere. " Si nimirum delictum commissum, vel contractus initus, aut res sita sit in loco non exempto, & exemptio fuerit localis.

XXXI. Nam cum data fuit exemptio ratione personæ, & non loci, ut privilegio concessio Capellanis & Familiariibus Papæ, contra illos cessat Constitutio dicti Cap. 1. Tunc enim ratione delicti puniri non possent ab Ordinario, uti notavit Joannes Lomede in dicto tractatu cap. 6. num. 7.

XXXII. Ulterius ex ipsa exemptionis conditione, quæ vult, exemptionem extra terminos privilegii non extendi, respondit Pontifex in Cap. 9. De Privilegiis in 6. quod "per exemptionem Ecclesiæ concessam, ipsa Ecclesia & ipsius Monachi, vel Canonici, Clerici etiam & Conversi perpetuoque oblati (non autem Ecclesiæ ejusdem Presbyter, qui Parochianorum curam habet, quod ea quæ ad curam eandem pertinent, nec ipsi Parochiani etiam) intelligantur exempti.

Cum enim hic ageretur de Ecclesia Conventuali vel Collegiata (ut rectè notavit Glossa) propriè ad eam pertinent Monachi, Conversi & perpetuo oblati, aut Canonici & Clerici; sed nequaquam Presbyter seu vicarius qui curam habet Parochianorum quoad ea quæ ad eandem curam pertinent, quia hæc potius spectant ad Ecclesiam Parochialem, quam Conventualem vel Collegiatam; cui congruunt ea, quæ sunt propria Officia Religiosorum & Canoniorum. Quapropter Presbyter hic quatenus curam habet Parochianorum, propriè non pertinet ad Ecclesiam conventualem aut Collegiatam.

Quia tamen Ecclesia, quæ eximitur, principaliter erat Conventualis vel Collegiata, censeatur quoque exempta ut talis; atque per consequens, illi soli exempti, qui ad eam sub illa qualitate spectant.

XXXIII. Si aliquibus sit privilegium concessum, ne quicquam Episcopus vel Archiepiscopus pro ulla causa, ullo loco ipsos interdiceret, suspendere vel excommunicare præsumat, in ipsos Ordinarii jurisdictionem suam quantum ad illa ubicunque illi fuerint, penitus exercere possunt, uti ait Concilium Lugdunense in Cap. 1. §. IN EOS De Privil. in 6. quia personale est.

XXXIV. Addit autem Concilium: "Nisi forsitan ipsi Monachi ad Monasteriorum suorum Prioratus Ordinariis eisdem subjectos (ut veletorum regimen, vel in eis tanquam proprii locorum ipsorum Monachi resideant) fuerint destinati: tunc enim, etsi liberè possint ad eadem Monasteria revocari, ac tam illorum, quam ipsorum Prioratum Monachi reputentur... ratione tamen eorundem Prioratum dicti Ordinarii sua jurisdictione in ipsis etiam quoad præmissa (quamdiu morantur in illis) uti possunt.

Hic rursus habetur, quod exempti vel privilegiati sub una qualitate, non censeantur exempti vel privilegiati sub alia qualitate.

XXXV. Id ipsum clarioribus terminis expressum est in Cap. CUM CAPELLA 16. §. De Privil. "Cum enim Capella Ducis Burgundiæ gaudere diceretur privilegio, quod

"nullus Archiepiscopus vel Episcopus in personas Canoniorum ejusdem Capellæ suspensionis, vel excommunicationis, aut interdicti sententias audeat promulgare: quidam Capellæ supradictæ Canonici, qui Parochiales Ecclesias ab Episcopo tenebant, occasione privilegii prælibati in his etiam; quarum jurisdictione ad Episcopum pertinebat ita se dicebant exemptos, ut quantumcunque graviter interdum excederent, Episcopi correctioni recusarent & sententiæ subjacere.

Super his à Lingoniensi Episcopo interrogatus Innocentius III. mandat Episcopo: "Quatenus in quantum exempti sunt ejusdem ratione Capellæ, Apostolicis privilegiis deferas reverenter: sed in quantum ratione Parochialium Ecclesiarum, vel aliàs jurisdictionem tuam respicere dignoscantur, officii tui debitum in eisdem libere profequaris.

XXXV. Ex hæc & præcedentibus Decretalibus eliciunt Canonistæ hoc commune principium: Si in unam eandemque personam concurrant diversæ qualitates, quod exemptus sub una qualitate non censeatur propterea exemptus sub alia qualitate: neque exemptio trahi queat ad ea quæ sub hac qualitate exercet: sive quod exemptus subjaceat, ratione rei non exemptæ, Jurisdictioni Ordinarii quoad rem non exemptam; quemadmodum privilegium datum alicui Corpori, quod qui de hoc Corpore sunt, non possint conveniri nisi coram certo Judice, intelligi debet de his quæ competunt personis, quatenus de hoc Corpore sunt: Vide Choppinum lib. 2. De S. P. tit. 5. num. 13.

XXXVII. Ex hoc principio consequens est, quod exemptio data Canonici, vel Ecclesiis Canoniorum nequeat extendi ad functiones Parochi, aut Confessarii aliasve; quæ Hierarchæ potius, quam Canonicales sunt; sed hæc exemptio restringenda sit ad ea, quæ Canonice ut Canonici spectant: eo quod sub hac qualitate censeantur exempti.

XXXVIII. Similiter si Academia sit exempta, intelligenda est exemptio quoad ea quæ Academica sunt. Unde si Academicus induat aliam qualitatem non exemptam, non censebitur exemptus quoad ea quæ sub qualitate facit: putat sit Parochus, Confessarius, Concionator &c. quod & notoria hujus Academiae praxis confirmat, sua Supposita quoad hæc functiones jurisdictioni Ordinariorum submittere; neque ad similia jurisdictionem suam extendens.

XXXIX. Hinc nec improbat quod tradit Zypæus Resp. 2. De Magistris. "Ordinariorum Decreta Synodalia, seu alia super Beneficiis studiosos non minus, quam alios absentes ligant, & decernere super iis Ordinarii possunt, quod jus & ratio exigit: "quæ nimirum ad vitam & honestatem Clericorum & Beneficiatorum pertinent; nec regimen Academicum & studiorum attingunt.

XL. Quare nec Academiae integrum fuit Decretum Concilii Provincialis Mechliniensis I. tit. De Vita & honestate Clericorum cap. 4. quo decrevit, ut "Clerici qui in Academia resident, intra mensem à die publicati hujus Concilii Provincialis, corona, pileo, caligis simplicibus & vestitu ordini suo & vocationi congruo utantur; & singulis annis hujus rei testimoniales litteras sigillo Universitatis munitas, ei, cui litteras testimoniales studii exhibere debent, tempore congruo transmittant. Quæ in re si defectuosi fuerint, fructibus suorum Beneficiorum priventur.

XLI. Optaret sanè Academia hæc Lovaniensis, ut Episcopi suos Canonicos aliosque Beneficiatos studiosos, ad habitum vocationi suæ congruum, privatione fructuum, aut etiam Beneficiorum cogere: nec permittent eos passim in habitu merè laicali laicaliter vivere: quod non æquè ipsa Universitas efficere potest, tum quod in ipsos ut Canonicos jurisdictionem non exercent; tum quod frequenter ignoret eos esse Canonicos aut Ecclesiasticos, qui exterius nihil Canonice aut Ecclesiasticum præferunt.

XLII. Regulares quoque exempti suam exemptionem, concludere debent ad ea quæ ipsis ut Regularibus competunt, quæque disciplinam, & regimen regulare spectant. Si autem occurrat materia non exempta, sive quæ ad Regulares non ut Regulares pertinent, ad hæc exemptio extendi nequit.

XLIII. Hinc consequens est, exemptionem Ordinum Mendicantium, quamvis esset ampla & indefinita, non posse trahi ad functiones Hierarchicas: eò quod hæc ad materiam non exemptam spectent, non ad Regulares ut Regulares; sed speciali titulo, ut Episcoporum & Parochorum in his functionibus coadjutores & subsidiarios. Quare S. Thomas 2. 2. q. 188. art. 4. agens de Religionibus ad prædicandum vel confessiones excipiendas institutis, quales sunt Ordines Mendicantium, dicit id ipsis non ex officio proprio competere, sed auctoritate Superiorum & inferiorum ad quos ex officio pertinet. Per Superiores ibidem intelligit Episcopos; per Inferiores verò minores Prælatos, id est Plebanos & Parochos, quibus jure proprio & officio hujusmodi functiones competunt.

Si igitur functiones illæ non competant Regularibus ut Regulari

Regularibus ex officio; sed ex alia qualitate adjectitia & extraordinaria, nimirum quatenus auctoritate Prælatorum ad functiones has tanquam subsidiarii assumuntur, manifestum est, exemptionem Regularibus sive Ordinibus Mendicantium indultam, non magis posse extendi ad Regulares has functiones obeuntes, quam exemptio Canonicorum Capellæ Ducis Burgundiæ potuerit extendi ad ipsos Canonicos quatenus Parochiales Ecclesias tenebant, juxta citatum *Cap. CUM CAPELLA*. Plura de prohibita hac extensione dixi in *Repagulo Canonico adversus nimiam exemptionum extensionem*; ubi & ostendi, quàm latè hac in materia suas exemptiones quidam Regulares extendant cum summa Ecclesiasticæ hierarchiæ, & Episcopalis auctoritatis perturbatione: atque hac ratione præbeant Episcopis justissimas rationes querelarum adversus exemptiones: quæ facillè cessarent, si intra justos limites, ad mentem concedentium, & Juris certissima principia continerentur; ostenditurque capite sequenti, hanc præcipuè extensionem in Synodo Tridentina fuisse contra exemptiones exaggeratam, & à Synodo improbatam.

XLIV. Exemptio etiam totalis, quamvis sic exemptos solvat à jurisdictione Episcopi sive Ordinarii, tamen sic exemptos, aut locum exemptum non dimembrat à Diœcesi, sed manent in ipsa Diœcesi, & membra Diœcesis, licet privilegiata quemadmodum communiter notant Doctores ad *Cap. 19. §. De Officio Ordinarii*; item ad *Cap. 7. eod. in 6.* Et notavit post alios Canonistas Prosper Fagnanus ad dictum *Cap. 19. n. 10.* dicens: «Ecclesias exemptas hoc differre ab »Ecclesia nullius Diœcesis, quod Ecclesiæ exemptæ in Diœcesi esse dicuntur; Ecclesiæ verò nullius Diœcesis neque sint »de Diœcesi, neque in Diœcesi. Itaque (ait) Status nullius »Diœcesis liberat non modò à subjectione, sed etiam à situatione & denominatione, exemptio verò tantum à subjectione.

XLV. Cùm ergo exempti sint in Diœcesi, ejusque sint membra, consequens est, quod ita se exhibere debeant, atque suis privilegiis ea cum moderatione uti, ut nec ipsa membrorum unitas dissolvatur, nec Episcopale regimen inutile reddatur aut impediatur.

Sicuti ergo Clerus, licet à jurisdictione laicali exemptus tenetur Legibus & Ordinationibus Politicis in materia Clericis & Laicis communi, & quæ nisi à Clericis observarentur, suum perderent effectum in summam Reipublicæ perniciem; ita quoque exempti tenentur generalibus Legibus Episcoporum in materia omnibus communi; & quas si exempti non servarent, summa in Diœcesi oritur scissura & Legum vilesceret apud populum auctoritas: qui & exemplo exemptorum ad earum transgressionem seu non observantiam incitaretur; quemadmodum latè ostendi in citato *Repagulo Canonico Regula 8. & cap. 2 §. 12. & 13.* & aliqua dicentur capite sequenti occasione Decretorum Synodi Tridentinæ in materia exemptionum.

Exemptio jam pridem à S. Bernardo dicta fuit emancipatio ad similitudinem emancipationis Civilis, quæ filius emancipatur, seu solvitur à patria potestate, & sui Juris efficitur.

Sed sicuti filius emancipatus & civiliter solvitur à patria potestate, nihilominus Patri suo reverentiam debitam negare non potest; similiter quacunque ratione exempti à potestate Ordinarii sive Episcopi, cui quasi subjecti nascuntur, ea, quæ reverentia sunt, negare nequeunt, nec ad illa exemptio se extendit, uti communiter notant Canonistæ, atque post alios ait Prosper Fagnanus ad *Cap. CONQUERENTE §. De Officio Ordinarii n. 16.* «exemptum à Jurisdictione Episcopi non censerit exemptum à Jure reverentia. Et quoad Capitula exempta latè ostensum est supra *parte 1. tit. 8. cap. 2.* quibus addi possunt, quæ habet Brodæus in *Notis ad Louëtium litt. M. n. 18.* & De Luca *Disc. 1. De Regular. n. 21.*

Ad hæc principia & regulas si exemptiones Capitulorum, Monasteriorum & Academiarum servarentur, nec ultra suos limites contra Pontificum mentem extenderentur, sperandum esset, magna ex parte querelas & contentiones occasione harum exemptionum admodum frequentes, sopiendas & extinguendas: atque Synodum Tridentinam, ut incommodis ex his exemptionibus provenientibus occurreret, ad prædicta principia exemptionum usum reduxisse, capite sequenti ostendemus.

CAPUT VI.

Quid Synodus Tridentina circa Exemptiones statuerit?

- 1 *Tempore Concilii Tridentini fuisse plures exemptorum abusus probat Conventus Delectorum Prælatorum sub Paulo III.*
- 2 *Probant id ipsum querelæ Episcoporum contra exemptiones.*
- 3 *Germanipetunt in Synodo Tridentina, ut omnes exemptiones revocentur.*
- 4 *Licet Synodus non revocaverit omnes exemptiones, eas tamen multum limitavit.*

- 5 *Quod sit conforme fuit postulari Gallorum.*
- 6 *Ex Decreto Synodi Trid. Regularis exemptus degens extra Monasterium subicitur jurisdictioni Ordinarii.*
- 7 *Quis ceusetur degens extra Monasterium?*
- 8 *Regularis in Universitate degens extra Conventum subicitur Ordinario.*
- 9 *Licet degat de licentia sui Superioris.*
- 10 *Regulares degentes in Monasterio delinquentes in loco non exempto ab Ordinario puniri possunt.*
- 11 *Regularis degens in Monasterio delinquens cum scandalo populi puniendus à suo Superiore instante Ordinario, & Superiore negligente ab Ordinario.*
- 12 *Episcopus potest mox à commisso delicto informationem capere & ad Superiorem mittere.*
- 13 *Sufficit una monitio Episcopi.*
- 14 *Tenetur Superior de punitione certiorum reddere Episcopum.*
- 15 *Decretum Synodi procedit, tamen si delictum commissum sit in loco exempto.*
- 16 *Constitutio Clementis VIII. pro executione hujus Decreti contra Superiores in puniendo negligentes.*
- 17 *Exempti in Civilibus, si judicem specialem non habeant, coram Ordinariis conveniendi.*
- 18 *Quid in Belgio circa hoc obtineat?*
- 19 *Clerici sæculares speciali exemptione gaudentes subiciuntur correctioni Ordinarii.*
- 20 *Cur Clericorum Sæcularium & Regularium extra Monasterium viventium exemptio singulariter odiosa?*
- 21 *Ex singularium personarum exemptionibus plura incommoda oriiri vidit Synodus Trid.*
- 22 *Quid circa eas decreverit?*
- 23 *Capitulorum exemptiones quare specialiter odiosæ?*
- 24 *Capitula Cathedralia ab Episcopis visitari voluit Syn. Trid.*
- 25 *Absolutam abrogationem exemptionum Capitulorum præsertim Cathedralium postularunt Episcopi Hispaniæ; Capitulis se opponentibus.*
- 26 *His exemptionibus vehementer se opposuit Cardinalis Lotharingia.*
- 27 *Decretum Synodi præscribens formam procedendi per Episcopum contra Capitula Cathedralia exempta.*
- 28 *Synodus non intendit minuere, sed augere auctoritatem Episcopi in Capitula exempta.*
- 29 *Synodus noluit exemptiones extendere ad materiam non exemptam.*
- 30 *Hinc non extenduntur ad ea, quæ spectant curam piorum locorum non exemptorum.*
- 31 *Nec ad functiones Hierarchicas.*
- 32 *Neque ad leges communes in materia communi.*
- 33 *Jurisdictio delegata à Synodo data Episcopis non derogat ordinaria & est favorabilis.*

I. **Q**UANTUMVIS per varias Pontificum Constitutiones, nec non Synodorum Decreta exemptionibus variis limites politii essent, quibus aliquatenus occurrì posse videbatur incommodis ex illis profluentibus, nihilominus summos fuisse circa tempora Concilii Tridentini exemptionum & Privilegiorum excessus plura probant.

II. Præclarus ille Prælatorum Conventus à Paulo III. instante Concilio Tridentino inductus ad colligendos abusus in hoc Concilio reformandos (de quo Conventu diximus *part. 2. tit. 28. cap. 1.*) abusum harum exemptionum nequaquam dissimulavit, sed verbis, quæ atrocitatem ejus significabant, Pontifici exposuit: «Alius abusus magnus & »minimè tolerandus, quo universus populus Christianus »scandalizatur, est ex impedimentis, quæ inferuntur Episcopis in gubernatione luarum ovium, maxime in puniendis scelestis, & corrigendis. Nam primò multis viis eximunt se mali homines, præsertim Clerici, à jurisdictione »sui Ordinarii: deinde si sunt exempti, confugiunt statim »ad Pœnitentiarum, vel ad Datarum, ubi confestim inveniunt viam impunitati, & quod pejus est, ob pecuniam »præstitam: hoc scandalum Beatissime Pater tantopere »conturbat Christianum populum, ut non queat verbis explicari. Tollantur obtestamur Sanctitatem Tuam per »Sanguinem Christi, quo redemit sibi Ecclesiam suam, »eamque lavit eodem sanguine: tollantur hæc maculæ, »quibus si daretur quispiam aditus in quacunque hominum Republica aut regno, confestim, aut paulò post in »præceptis rueret, nullæque pacto diutius constare posset, & »tamen putamus nobis licere, ut per nos in Christianam »Republ. inducantur hæc monstra.

Quàm acriter in privilegia Regularium præsertim Ordinum Mendicantium, ob eorum ad functiones etiam hierarchicas extensionem nonnulli Patres sub initium Synodi insurrexerint, patet ex oratione Brachii Martelli Episcopi Felusani pronuntiata in Congregatione generali die 10. Maji 1546. cujus quoque meminimus supra *parte 1. tit. 6. cap. 8.* atque inter alia dicit, quod obtendarent habere jus concionandi sine licentia Episcopi: «Nimirum (ait Martellus) habent suum illud, quod dicitur, *ingens mare & vimensum*, cujus fragore nihil est, quod perhorrescat, »Pontifices. Non enim ejus fluctibus Ecclesiæ sanctæ »navicula

navicula obrui potest, quamvis hoc tempore tot tempestatibus, tot procellas concitaverit perditorum nequitia aliorum « Tomo 14. Concil. general. col. 1638.

III. Quæ fuerit Episcoporum & Principum Germaniæ de exemptionibus sententia facile intelligi potest ex articulis qui ipsorum nomine pro reformatione exhibiti fuerunt, quorum quartus erat: « Revocandas omnes exemptiones contra Jura communia passim concessas. Monasteriaque omnia sub Episcopi potestate constituenda sub cujus sunt Diœcesis.

IV. Licet Synodus Tridentina non judicaverit, attentâ temporum conditione, omnes exemptiones revocandas, uti postulabant Germani, tamen ad eam moderationem eosque limites reduxit per varia Decreta, ut si hæc exactè & ex mente Synodi observarentur, sperandum esset, quod ple-risque exemptionum incommodis occurreretur: videturque in hoc Gallorum postulata potius, quam Germanorum secuta.

V. Non enim petebant Galli revocandas omnes exemptiones; sed aliquas duntaxat, circa omnes verò justam moderationem Inter articulos reformationis ex parte Gallorum Synodo oblatis, vigesimus sextus hanc materiam concernens erat conceptus his verbis: « Restituantur Episcopis intra omnem Diœcesim Ecclesiasticæ jurisdictiones & tollantur omnes exemptiones, exceptis Capitibus Ordinum, nisi que quæ ipsis subsunt Monasteriis, & quæ Capitula faciunt generalia, & iis Monasteriis, quibus multis jam retro sæculis evidentibus scriptorum monumentis constat datam esse exemptionem, quæ tamen ne à correctione omnino eximantur, aliqua ratione provideatur. « Extat libello cui titulus, *Memoires pour le Concile de Trente* pag. 372. edit. an. 1654.

VI. Ut ergo sciatur, intra quos limites exemptiones hodie ad præscriptum Concilii Tridentini sint concludendæ, & quæ sit Episcoporum in exemptos jurisdictio, præcipua Concilii super hac materia edita Decreta repræsentabimus: apparebitque, Decreta Concilii in omnibus esse admodum conformia principiis in Jure communi capite præcedenti allegatis.

Imprimis itaque *Seff. 6. cap. 3. De Reformat.* decernitur: « Nemo sæcularis Clericus, cujusvis personalis, vel Regularis extra Monasterium degens, etiam sui Ordinis privilegii prætextu tutus censeatur, quo minus, si deliquerit, ab Ordinario loci, tanquam Sedis Apostolicæ Delegato, se-cundum sanctiones Canonicas visitari, puniri, & corrigi valeat.

VII. Notat post alios Barbosa De Officio Episcopi *Allegat. 105. num. 16* verbum illud, *extra Monasterium*, intelligi, de eo qui non vivit sub superiore *Conventualiter*, ut declaravit Sacra Congregatio his verbis: « Regularis manens extra claustrum de licentia superioris etiam in domo Deputata ad erectionem Monasterii, nisi in dicta domo sit Regularis observantia, ut saltem vivat sub superiore *Conventualiter*, si deliquerit, potest puniri ab Ordinario.

VIII. Hæc Congregationis resolutio consona apparet Decreto ejusdem Synodi *Seff. 25. cap. 4. De Regularib.* quo mandatur, ut « Regulares qui studiorum causâ ad Universitates mittuntur, in Conventibus tantum habitent, alioquin ab Ordinario contra eos procedatur.

IX. Cum autem in hoc Decreto agatur, de Regularibus, qui de *licentia Superiorum* studiorum causâ in Universitatibus morantur, consequens est, quod si Regularis extra claustrum degens, deliquerit, possit ab Ordinario puniri, tametsi degat extra claustrum de *licentia Superioris*.

X. Verum cum non obstante prædicto Concilii Decreto *Seff. 6. cap. 3.* à nonnullis prætenderetur, quod Regulares delinquentes extra Monasterium in loco *non exempto* puniri non possent ab Ordinario; si modò *revera* habitarent in claustrum, contra manifestam juris rationem, quæ vult, delicta ad exemplum aliorum, etiam judicialiter puniri in loco in quo commissa sunt, uti & legibus Romanis statutum fuit, ideo Synodus *Seff. 7. cap. 14. De Reformat.* Constitutionem Innocentii IV. in Concilio Lugdunensi, relata in *Cap. 1. De Privileg. in 6.* renovavit, qua declaratur quod etiam Regulares quantacunque gaudeant libertate, nihilominus tamen ratione delicti in loco *non exempto* commisi, coram locorum Ordinariis conveniri, & illi quoad hoc suam in eos jurisdictionem exercere possint. Vide Constitutionem latam capite præcedenti.

XI. Ulterius Synodus providere volens, ne prætextu exemptionis Regularium delicta quæ populo in scandalum esse possent, manerent impunita, & ne Episcopis auctoritas deesset scandala è populo amovere, decrevit *Seff. 25. cap. 14. De Regularib.* ut « Regularis, non subditus Episcopo, qui intra claustra Monasterii degit, & extra ea ita notorie deliquerit, ut populo scandalo sit; Episcopo instante, à suo Superiore intra tempus ab Episcopo præfigendum, severe puniatur, ac de punitione Episcopum certiore faciat: nisi minus, à suo Superiore officio privetur & delinquens ab Episcopo puniri possit.

XII. Refert Barbosa citatâ *Allegatiõne 150.* S. Congregationem declarasse, Episcopum passim statim habitâ notitiâ commisi delicti capere informationem, & eam ad Superiorem delinquentis mittere, ut nequeat ignorantiam prætexere.

VIII. Insuper declaravit, ut satisfactum censeatur istis verbis *instante Episcopo*, sufficere unicam monitionem ab Episcopo factam esse & Superiore intimatam; eique tempus præfixum fuisse ad præscriptum Concilii.

XIV. Adhæc, non sufficere, ut Superior Regularis sententiam, aut ejus acta ad Episcopum transmittat, sed opus esse, ut de punitione ipsa & de sententiæ executione Episcopum certiore faciat.

XV. Denique declaravit, hoc Decretum etiam vindicare sibi locum quando Regularis in claustrum degens, adeo notorie delinquit cum scandalo intra *ipsam Ecclesiam*; adeoque etiam in loco *exempto*: atque ita per hoc Decretum videtur Synodus Tridentina extendisse & ampliâsse Constitutionem Concilii Lugdunensis innovatam *Seff. 7. cap. 14. De Reformat.* quia hæc tantum loquebatur de delicto commisso in loco *non exempto*: ut proinde in præsentis Decreto Synodus magis attenderit ad scandalum datum, quam ad locum in quo fuerit datum.

XVI. Cum verò nonnulli Regularium Superiores in executione hujus Decreti essent admodum tepidi; quin & moniti ab Episcopis super delictis commissis, delinquentes ad alia suorum Ordinum loca extra Episcopi Diœcesim ex industria impunitos transmitterent, Clemens VIII. editâ Bullâ quæ incipit *Suscepti Regiminis 39.* in Bull. R. mandat exactè hoc Synodi Decretum ab omnibus Regularium Superioribus observari. « Cæterum si Superior (ait) in Regularem delinquentem non animadverterit, quinimò si illum impunitum ad alia suorum ordinum loca extra Episcopi Diœcesim, ut præfertur, transmiserit, volumus & simili motu atque auctoritate decernimus, ut Superior instante Episcopo intra terminum ab Episcopo præfigendum, & sub eisdem indignationis nostræ ac privationis dignitatum & officiorum obtentorum, nec non & sub inhabilitatis ad illa & alia impofterum obtinendum ac ulterius privationis activæ & passivæ vocis ad quas à nemine præterquam à nobis & à Romano Pontifice pro tempore existente restitui possit, ipso facto similiter incurrendis pœnis, ipsum regularem delinquentem loco ad quem transmissus fuit revocare & in quo deliquit constituere seu sistere teneatur. « Quod si hoc etiam facere prætermiserit, per præsentis similiter statuimus ut ordinarius loci, ad quem Regularis delinquens transmissus fuerit super præmissis ab ordinario loci, in quo deliquit similiter requisitus vel alias de illius delicto informatus ut præfertur, tanquam Sedis Apostolicæ Delegatus prædictum Concilii Decretum omnino exequi & in Regularem delinquentem severe animadvertere possit & debeat.

XVII. In citato *cap. 14. Seff. 7.* postquam Synodus innovavit Constitutionem Concilii Lugdunensis addit insuper, « quod in civilibus causis mercedem, & miserabilium personarum Clerici sæculares, aut regulares extra Monasterium degentes, quomodolibet exempti, etiam si certum judicem, à Sede Apostolica deputatum, in partibus habeant; in aliis vero, si ipsam judicem non habuerint, coram locorum Ordinariis, tanquam in hoc ab ipsa Sede delegatis conveniri. & jure medio ad solvendum debitum cogi & compelli possint: privilegiis, exemptionibus, Conservatorum deputationibus, & eorum inhibitionibus adversus præmissa nequaquam valituris.

XVIII. In Belgio jam pridem per Edictum Caroli V. sublata fuere omnes generatim Conservatoriæ, neque hodie ullus est in Belgio privilegiorum Conservator, unico Universitatis Lovaniensis Conservatore excepto, qui ex speciali gratia & speciali indulto ejusdem Caroli V. continuatus fuit. Prius Edictum abrogatorum Conservatoriarum de anno 1500. extat *parte 1. Edicti Fland. lib. 1. Rubrica 8. & parte 1. Edicti Brab. lib. 1. tit. 1. cap. 18.* posteriore autem *parte 3. Edictorum Brab. lib. 3. tit. 5. cap. 8.* quare in Belgio sæculares & Regulares exempti in civilibus coram locorum Ordinariis conveniendi sunt ad præscriptum hujus Decreti.

XIX. Insuper ne Episcopi in corrigendis subditorum suorum excessibus per exemptiones impedirentur, declarat Synodus *Seff. 14. cap. 4. De Reformat.* quod, si Episcopi in Ecclesiis suis relederint, quocunque sæculares Clericos, qualitercunque exemptos, qui aliâ suæ jurisdictioni subessent, de eorum excessibus, criminibus, & delictis, quoties, & quando opus fuerit, etiam extra visitationem, tanquam ad hoc Sedis Apostolicæ Delegati; corrigendi & castigandi facultatem habeant: quibuscunque exemptionibus, declarationibus, consuetudinibus, sententiis, juramentis, concordatis, quæ tantum suos obligent auctores ipsis Clericis, ac eorum consanguineis Capellanis, familiaribus, procuratoribus, & aliis quibuslibet, ipsorum exemptorum contemplatione & intuitu minime suffragantibus.

XX. Ex his satis colligitur, Synodo admodum odiosam apparuisse exemptionem Clericorum secularium, & Regularium extra sua claustra degentium; utpote qui inter subditos Episcoporum passim versantes, facilius per suos excessus populo scandalo esse, & Episcopale regimen turbare possunt, ac insuper extra disciplinam aliorum Superiorum quodammodo viventes, majorem libertatem sibi assument, quam in Claustris sub disciplina Regulari & Superiorum subjectione viventes.

XXI. Unde & ipsa Synodus *Sess. 24. cap. 11. De Reformat.* fatetur, "privilegia & exemptiones, quæ variis titulis plerisque conceduntur, hodie perturbationem in Episcoporum jurisdictione excitare, & exemptis occasionem majoris vitæ præbere.

XXII. Hic autem præcipue sermonem esse de exemptionibus Clericorum secularium aut regularium, vel nulli Religioni adscriptorum, aut extra eam viventium, significant quæ eodem capite statuuntur circa subjectionem eorum, qui variis titulis particularibus se exemptos prætendebant, etiam eo prætextu, quod alicui Monasterio, militiae aut Hospitali, aut Collegio addicti essent, "exceptis iis, qui prædictis locis aut militiae actu serviunt, & intra eorum septa ac domos resident, subque eorum obedientia vivunt, sive iis qui legitime, & secundum Regulam earundem militiae professionem fecerint.

XXIII. Exemptio Capitulum præsertim Cathedralium, quæ unum cum Episcopo tanquam Capite Corpus & Senatibus Ecclesiæ constituunt, non parum odiosa visa fuit, unde & serò satis invaluit.

XXIV. Hinc & Synodus Tridentina *Sess. 6. cap. 4. De Reformat.* decrevit, quod "Capitula Cathedralium & aliarum majorum Ecclesiarum, illorumque personæ nullis exemptionibus, consuetudinibus, sententiis, juramentis, concordis, tueri se possint, quo minus à suis Episcopis, & aliis majoribus Prælatibus, per se ipsos, vel illis, quibus sibi videbitur, adjunctis, juxta Canonicas sanctiones, toties quoties opus fuerit, visitari, corrigi & emendari, etiam auctoritate Apostolicâ possint & valeant.

XXV. Sed cum Decretum duntaxat daret auctoritatem Episcopis corrigendi & emendandi in ipsa visitatione, Episcopis satisfactum non fuit: sed rursus in ultimis Sessionibus sub Pio IV. totalem Capitulum, signanter Cathedralium exemptionis abrogationem postularunt, præsertim Episcopi Hispaniæ; quorum Capitula pendè omnia plena immunitate gaudebant; scribitque Palavicinus *lib. 22. Hist. Trid. cap. 10. num. 3.* "Hispaniæ Capitula Tridentum misisse Patrum Canonicum Segoviensem, Procuratorem suum, immunitatem ab Episcoporum auctoritate, ab ipsis possessam, defendendum, ad quam abrogandam rescitum fuerat, illius Regni Episcopos adspirare.

XXVI. Quo zelo contra Capitulum exemptionem peroraverit Cardinalis Lotharingæ narraturà Palavicino *lib. 23. cap. 3. num. 6.* dixitque Cardinalis; nullam pestem à se magis noxiam putari, quam hujusmodi immunitatem Collegiorum Clericorum; cum plura membra sine capite monstrum evadant; indicavitque unâ quæ fuerint præcipuæ causæ hujusmodi immunitatum.

XXVII. Cum igitur summa esset Capitulum & Episcoporum super his contentio, tandem compositum & editum fuit Decretum *Sess. 25. cap. 6. De Reformat.* quo supra citatum Decretum *Sess. 6. cap. 4.* renovatur & ad Ecclesias Collegiatis generaliter extenditur; ac insuper ut illud Decretum observetur, non solum quando Episcopus visitat; sed & quoties ex officio, vel ad petitionem alicujus, contra aliquem ex contentis in dicto Decreto procedit.

Verum ubi "extra visitationem processerit, vult Synodus ut infra scripta omnia locum habeant, videlicet, ut Capitulum initio cujuslibet anni eligat ex Capitulo duos: de quorum consilio, & assensu Episcopus, vel ejus Vicarius,

stam in formando processum, quàm in cæteris omnibus actibus usque ad finem causæ inclusive, coram Notario tamen ipsius Episcopi, & in ejus domo, aut consueto tribunali procedere teneatur. Unum autem tantum sit utriusque votum, possitque alter Episcopo accedere. Quod si ambo ab Episcopo discordes in aliquo actu, seu interlocutoria, vel definitiva sententia fuerint, tunc intra sex dierum spatium cum Episcopo tertium eligant. Et si in electione tertii etiam discordent, ad viciniorum Episcopum electio devolvatur; & juxta eam partem, cum qua tertius conveniet, articulus in quo erat discordia, terminetur: aliis processus, & inde secuta nulla sint, nullosque producant juris effectus. In criminibus tamen ex incontinentia provenientibus, De qua in Decreto De Concubinariis, & in atrocioribus delictis, depositionem, aut degradationem requirentibus, ubi de fuga timetur, ne judicium eludatur, & ideo opus sit personali detentione, possit initio solus Episcopus ad summariam informationem, & necessariam detentionem procedere: servato tamen in reliquis ordine præmissis. In omnibus autem casibus ea ratio habeatur, ut juxta qualitatem delicti, ac personarum, delinquentes ipsi in loco decenti custodiantur.

Hujus Decreti clausulas formamque præscriptam explanat Zypæus *Consult. 4. De Offic. Ordin.*

XXVIII. Synodus in fine sui Decreti adjicit hanc clausulam: "Hæc autem omnia, & singula in iis Ecclesiis locum non habeant, in quibus Episcopi, aut eorum Vicarii ex constitutionibus, vel privilegiis, aut consuetudinibus, sive concordis, seu quocunque alio jure majorem habeant potestatem, auctoritatem, ac jurisdictionem, quam prædicti Decreto sit comprehensam, quibus Sancta Synodus derogare non intendit.

Ad quam reflectens Zypæus ait: "Illud autem est assiduum Concilii propositum restituere Episcopis legitimam jurisdictionem, multis ante privilegiis accisam, augere potius pro tuenda Ecclesiæ disciplina, quam minuere.

XXIX. Illud quoque propositum fuit Concilii, ut exemptio Canonicorum aut etiam Regularium, non tenderetur ad ea quæ Canonicis aut Regularibus sub alia qualitate competunt, juxta regulam capite præcedenti propositam.

XXX. Hinc tam Regulares, quàm Canonici exempti si administrationem, aut curam habeant Hospitalium, fundationum piarum, Capellarum, aut Confraternitatum, aliarumque domorum aut piorum locorum non exemptorum, rationem reddere tenentur Episcopo, eique subjiciuntur in his quæ dictam administrationem spectant *Sess. 22. cap. 8. & 9. Sess. 25. cap. 8. De Reformat. & latius dictum est parte 2. tit. 37. cap. 2.*

XXXI. Eodem ex capite nec capitulum, nec Monasteriorum exemptio extenditur ad ea quæ curam animarum personarum secularium Episcopo subiectarum concernunt, *Sess. 21. cap. 8. De Reformat. & Sess. 25. cap. 11. De Regular. & latius ostensum est in Repagulo Canonico, & pluribus locis hujus operis, quibus adde Bullam Gregorii Papæ XV. quæ incipit, Inscrutabili 16. in Bull. R.*

XXXII. Similiter exemptiones noluisse Synodum extendi ad leges communes in materia communi ostendit *Sess. 25. cap. 12. De Regularib.* declarando, inflictas Censuras & dies Festos ab Episcopis indictos, etiam à Regularibus servandos.

XXXIII. Quod verò in ipsa Synodo sæpius injungatur, ut Episcopi procedant tanquam *Sedis Apostolicæ Delegati*, non arguit in ipsis defectum potestatis ordinariæ; quemadmodum ostenditur in citato *Repagulo Regula 10.*

Ostenditur quoque in eodem *Repagulo*, quod Episcopus auctoritate Delegata procedens, queat non tantum de causa cognoscere, sed sententias proferre easque per censuras exequi; eamque delegationem esse favorabilem.

F I N I S.

